

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

LIIKETALOUS

OPINNÄYTETYÖRAPORTTI

VIRON LIIKETOIMINTAKÄYTÄNNÖT

Lainsäädännöllinen, taloudellinen ja kulttuurinen näkökulma

Kirsi Vieri

Liiketalouden koulutusohjelma
Marraskuu 2008
Työn ohjaaja: Jarmo Koivuniemi

TAMPERE 2008

Tekijä(t):	Kirsi Vieri	
Koulutusohjelma(t):	Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi:	Viron liiketoimintakäytännöt: lainsäädännöllinen, taloudellinen ja kulttuurinen näkökulma.	
Työn valmistumis- kuukausi ja -vuosi:	Marraskuu 2008	
Työn ohjaaja:	Jarmo Koivuniemi	Sivumäärä: 69

TIIVISTELMÄ

Viro itsenäistyi uudelleen vuonna 1991, ja vaikka uusi itsenäisyys on kestänyt vasta alle 20 vuotta, maa on sen aikana läpikäynyt äärimmäisen nopean kehityksen sosialismista vapaaseen markkinatalouteen. Kehitys on ollut nopeaa erityisesti talouden saralla, ja maan talous on kasvanut muita Euroopan unioniin liittyneitä siirtymätalouksia nopeammin. Kehityksestä on aiheutunut paljon hyvää, mutta Virossa on jo nähtävissä myös nopean kasvun negatiiviset puolet. Taloudellinen eriarvoisuus on suurempaa kuin koskaan, ja talouskasvun hiipussa myös mm. työllisyyteen liittyvät ongelmat lisääntyvät. Lisäksi maan taloutta on koko uuden itsenäisyyden ajan varjostanut korkea inflaatio sekä merkittävä vaihtotaseen vaje.

Viroon on virrannut lähes koko itsenäisyyden ajan paljon ulkomaisia sijoituksia, ja maan talous onkin pitkälti riippuvainen ulkomaisesta pääomasta. Ulkomaiset investoinnit ovat kertyneet maahan useasta syystä. Itsenäistymisen jälkeen markkinoilla ei ollut juuri lainkaan kilpailua, ja kotimaisen pääoman puuttuessa ulkomaiset yritykset saivat merkittäviä markkinaosuuksia eri toimialoilta. Myös Viron vuonna 2000 voimaantullut verotusjärjestelmä, joka mahdollistaa nollaverotuksen yrityksen uudelleeninvestoidulle voitolle, on kiinnostanut sijoittajia. Pääosa ulkomaisista investoinneista tulee Suomesta ja Ruotsista, joissa sijoitusintoa on lisännyt Viron maantieteellinen läheisyys.

Vuonna 2004 toteutunut EU-jäsenyys on johtanut Virossa suuriin muutoksiin mm. lainsäädännön osa-alueella. Muutokset ovat toteutuneet niin nopeassa tahdissa, että asiantuntijatkaan eivät välttämättä ole pysyneet ajan tasalla niiden suhteen. Suuret lakimuutokset ovatkin aiheuttaneet väliaikaisia ongelmia voimaantullessaan, ja etenkin pienet yritykset ovat ajautuneet hankaluuksiin jatkuvasti kiristyvien ympäristösäädösten vuoksi. Toisaalta jäsenyys Euroopan unionissa on avannut Virolle myös uusia mahdollisuuksia etenkin talouden saralla. Maahan suuntautuvien ulkomaisten investointien määrä on kasvanut entisestään, ja lisääntyvä turismi tuo osaltaan rahaa valtion kassaan.

Viron ja Suomen maantieteellisestä läheisyydestä huolimatta maiden liiketoimintaympäristöt poikkeavat toisistaan huomattavasti. Viron lainsäädännön esikuvana on toiminut pääasiassa saksalainen malli, jonka vaikutusta edes EU:n yhtenäistämistoimenpiteet eivät täysin poista. Lainsäädännön erot ovat helposti huomattavissa useissa yritystoimintaan liittyvissä asioissa.

Myös liiketoimintakulttuureissa on eroja. Vaikka Viro on länsimaalaistunut useita muita Itä-Euroopan maita nopeammin, tietyt historiasta periytyvät kulttuurin erityispiirteet ovat tiukasti juurtuneet. Myös maan sosialistinen historia paistaa monessa asiassa selkeästi läpi, ja ulkomaalaisilla saattaakin tämän vuoksi olla hankaluuksia ymmärtää virolaisen liiketoimintakulttuurin kaikkia piirteitä.

Euroopan unionin jäsenyys on lisännyt Viron kiinnostavuutta Euroopassa, ja tulevaisuudessa maa pyrkii sitoutumaan unioniin entistä tiiviimmin mm. EMU-jäsenyyden kautta. Virolla on hyvät edellytykset saada maan elintaso nostettua EU:n keskitasolle viimeistään parin vuosikymmenen kuluessa, mutta tietyt seikat – kuten suuri riippuvuus ulkomaisesta pääomasta – saattavat uhata tätä kehitystä.

Author(s):	Kirsi Vieri	
Study programme(s):	Business Administration	
Title of the thesis	Business practices in Estonia: legislative, economic and cultural aspects.	
Month and year of completion:	November 2008	
Supervisor:	Jarmo Koivuniemi	Number of pages: 69

ABSTRACT

Estonia regained its independency in 1991, which is less than 20 years ago, but since then the country has gone through an extremely rapid development from a socialist republic into a free market economy. The development has been especially rapid in the field of economics, and Estonia's economic growth has been faster than in any other transition economy which is a member of the European Union. This development has had many positive impacts, but also the negative effects of the rapid growth can already be seen in Estonia. Economic inequality is greater than ever, and as the economic growth abates, problems related to e.g. unemployment are increasing as well. In addition to that, a high inflation rate and a significant deficit in the balance of current accounts have been a major problem for Estonia's economy throughout its new independence.

Estonia has received large amounts of foreign investments throughout its independence, and its economy is highly dependent on foreign capital. There are many reasons for why Estonia has received such an amount of foreign investments. When the country had just regained its independence there wasn't much competition in the domestic market, and due to the lack of domestic capital the foreign corporations were able to obtain significant market shares in various lines of business. Investors have also been interested in Estonia's new taxation system, introduced in 2000, which allows the companies to pay 0 % tax on reinvested profit. The majority of foreign investments come from Finland and Sweden, where Estonia's geographic proximity has been another factor increasing the eagerness to invest.

Estonia's EU-membership, which took place in 2004, has led to major changes e.g. in the field of legislation. The changes have been implemented at such a rapid speed, that even the experts have had difficulties in keeping up with them. There have been temporary difficulties as the big changes have come into effect and especially the smaller companies have been in trouble with the continuously tightening environmental standards. On the other hand, EU membership has also provided Estonia with new opportunities especially in the economic field. The amount of foreign investments flowing into the country has increased even more. Also the increasing tourism brings money to the government.

Despite the geographic proximity between Estonia and Finland, there are significant differences in the countries' business environments. The model for Estonia's legislation is taken from Germany. That has an effect in spite of the European Union's measures to standardize the legislation in its member countries. The differences in legislation can easily be noticed in many matters related to business.

There are also differences in the business culture. Although Estonia has adopted many Westerner policies faster than other countries in Eastern Europe, certain cultural characteristics that have their roots in Estonia's history are firmly entrenched. In many situations, also the socialist history of the country can easily be spotted. For foreigners, this may cause difficulties to understand some aspects of the Estonian business culture.

In Europe, EU membership has created increasing interest in Estonia, and in the future Estonia is aiming to become even more committed to the EU – among other things through EMU-membership. Estonia has good requisites to attain a European standard of living within a couple of decades at most, but certain factors – such as high dependency on foreign capital – might be a threat to this development.

Key words: Estonia Baltic region Economic relations

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	5
2	VIRO.....	7
3	TALOUS.....	9
3.1	VALTIONTALOUS	9
3.1.1	Bruttokansantuote	11
3.1.2	Inflaatio	13
3.1.3	Valuutta	14
3.2	YKSITYISTÄMISPROSESSI	15
3.3	TYÖELÄMÄ	17
3.3.1	Ansiotaso	17
3.3.2	Työttömyys.....	19
3.4	ULKOMAANKAUPPA.....	21
3.5	ULKOMAISET INVESTOINNIT	23
3.5.1	Suomalaiset investoinnit.....	25
3.5.2	Ruotsalaiset investoinnit.....	27
4	YRITYKSEN PERUSTAMINEN	30
4.1	KÄYTÄNNÖN TOIMET	30
4.2	YHTIÖMUODOT	31
4.2.1	Avoin yhtiö (täisühing)	32
4.2.2	Kommandiittiyhtiö (usaldusühing)	32
4.2.3	Rajavastuuyhtiö eli osakkuusyhtiö (osaühing, OÜ).....	33
4.2.4	Osakeyhtiö (aktsiaselts, AS)	35
4.2.5	Voittoa tavoitteleva osuuskunta (tulundusühistu).....	37
4.2.6	Ulkomaisen yhtiön sivuliike (filiaal).....	38
5	VEROTUS.....	40
5.1	TULOVEROTUS	41
5.1.1	Yritysverotus.....	41
5.1.2	Henkilöverotus	42
5.1.3	Verosopimukset	43
5.1.4	Yritysveron vaikutus valtiontalouteen	43
5.2	ARVONLISÄVEROTUS	44
6	LAINSÄÄDÄNTÖ.....	46
6.1	SOPIMUSOIKEUS.....	47
6.2	KILPAILUOIKEUS.....	48
6.3	TYÖLAINSÄÄDÄNTÖ	50
6.4	KIINTEISTÖN OMISTUS	51
7	LIIKETOIMINTAKULTTUURI.....	53
7.1	PUHUTTELU JA KESKUSTELU	53
7.2	SUHDEVERKOSTO.....	55
7.3	TYÖELÄMÄ	56
7.4	LIIKENEUVOTTELUT.....	57
8	CASE KATRIUM OÜ.....	60
9	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	64
10	LÄHTEET.....	66

1 Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee Viron liiketoimintakäytäntöjä, ja sen tarkoitus on antaa mahdollisimman kattava kuva Viron liike-elämän eri aspekteista. Koska aihealue on laaja, olen pyrkinyt tiivistämään käsiteltäviä asioita ja tuomaan esiin oleelliset aiheeseen liittyvät seikat.

Aiheen valintaan vaikutti suurelta osin sen ajankohtaisuus. Viro itsenäistyi uudelleen vuonna 1991, jonka jälkeen maa on läpikäynyt useita muutoksia – yhtenä suurimmista vuonna 2004 toteutunut Euroopan unionin jäsenyys. Maan talouskasvu on ollut nopeaa, ja Viro on kehittynyt sosialistisesta neuvostotasavallasta yhdeksi maailman liberaaleimmista markkina-talouksista. Tämä on osaltaan lisännyt maan kiinnostavuutta myös ulkomaisten investoijien silmissä.

Osaltaan aiheen valintaan vaikuttivat myös henkilökohtaiset tekijät. Suoritin työharjoitteluni talvella 2007 virolaisessa yrityksessä Tallinnassa, ja havaitsin tuolloin monen asian poikkeavan Suomessa totutusta toimintamallista. Virossa asuminen ja työskenteleminen herätti kiinnostuksen maata kohtaan, jonka lisäksi aiheen valinnassa edesauttoi työharjoitteluyritykseni omistajan kiinnostus ryhtyä opinnäytetyön toimeksiantajaksi.

Opinnäytetyöni ensimmäisessä luvussa on lyhyt yleiskuvaus Virosta. Tämän jälkeen käsittelen maan taloutta, jonka kehittymistä on viime vuosina seurattu Suomessakin kasvavalla mielenkiinnolla. Taloutta käsittelevässä luvussa pyrin antamaan kattavan kuvan talouden eri tekijöistä sekä nykytilanteeseen johtaneesta kehityksestä.

Maan talouden tilanteen käsittelyä seuraa kolme lukua käsittävä osuus, jossa perehdyn tarkemmin itse liiketoiminnan harjoittamiseen. Ensimmäisenä käsittelen yrityksen perustamista läpikäyden sekä perustamiseen liittyvät käytännön toimenpiteet että Viron eri yhtiömuodot.

Seuraavassa kappaleessa tarkastelun alla on maan verotusjärjestelmä. Viron tuloverotusjärjestelmä on ainutlaatuinen, ja mm. mahdollistaa yrityksille nollaverotuksen tiettyjen ehtojen täytyessä. Uusi verotusjärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 2000, ja se on jo ehtinyt houkutella maahan runsaasti ulkomaisia sijoittajia. Verotuksen osalta tarkastelen paitsi verokäytäntöä, myös sen vaikutuksia valtiontalouteen. Tuloveron lisäksi esittelen myös Viron arvonalisverotuksen pääpiirteet.

Viimeisessä liiketoiminnan harjoittamiseen keskittyvässä luvussa käsiteltävänä on maan lainsäädäntö. Euroopan unioni on pyrkinyt yhdenmukaistamaan jäsenmaidensa lainsäädäntöä, ja Virolle on läpikäynyt useita lakiuudistuksia EU-jäsenyyden myötä. Tästä huolimatta Virolla – kuten muillakin EU:n jäsenmailla – on omat erityispiirteensä myös lainsäädännön saralla. Lainsäädännön osalta keskityn pääasiassa

niihin lakeihin, jotka ovat oleellisia liiketoiminnan kannalta.

Liiketoiminnan virallisen osuuden käsittelyn jälkeen siirryn tarkastelemaan Viron liiketoimintakulttuuria. Käyn läpi tapakulttuurin erityispiirteitä yleisellä tasolla, jonka lisäksi luon katsauksen paikalliseen tapaan hoitaa liikeneuvotteluja. Suomen ja Viron maantieteellisestä ja kielellisestä läheisyydestä johtuen myös liiketoimintakulttuurin oletetaan usein olevan maissa samankaltaista. Maiden välillä on kuitenkin jopa perustavanlaatuisia eroavaisuuksia liittyen erityisesti johtamiskulttuuriin sekä suhdeverkostoihin.

Opinnäytetyöni teoriaosuuden lisäksi käsittelen viimeisessä luvussa harjoittelupaikkani toiminutta yritystä esimerkkinä virolaisesta yrityksestä. On hankalaa määritellä nk. perinteinen virolainen yritys, eikä tarkoitukseni olekaan pyrkiä esittämään case-yritystä tässä valossa. Käytännönläheisempää osuutta vasten on kuitenkin hyvä peilata jo käsiteltyä teoriaa.

2 Viro

Viro on Suomenlahden eteläpuolella sijaitseva Baltian alueeseen kuuluva tasavalta¹, joka itsenäistyi ensimmäisen kerran vuonna 1918². Vuodesta 1940 vuoteen 1991 Viro oli neuvostomiehityksen alainen ja tunnettiin nimellä Viron sosialistinen neuvostotasavalta. Vuonna 1991 Viro itsenäistyi uudelleen.³

Viro on laajuudeltaan n. 45 000 km² ja asukkaita siellä oli vuoden 2008 alussa n. 1,34 miljoonaa⁴. Suomen Viron suurlähetystön mukaan maan väestöstä 84 % on Viron kansalaisia. Tämän lisäksi maassa asuvista lähes 7 %:lla on Venäjän kansalaisuus.⁵

Maan virallinen kieli on viro, mutta myös venäjää puhutaan paljon, sillä n. 28 % väestöstä on etniseltä perimältään venäläisiä⁶. Tämän lisäksi etenkin vanhempi väestö taitaa venäjää laajalti neuvostomiehityksen vuoksi⁷, joskaan kaikki eivät sitä mielellään puhu⁸. Nuoremman väestön keskuudessa englanti on korvaamassa venäjää⁹ ja liike-elämässä englannilla pärjää jo hyvin¹⁰.

Hallitusmuodoltaan Viro on parlamentaarinen demokratia. Maan yksikamarisessa parlamentissa on 101 jäsentä, jotka valitaan neljän vuoden välein yleisillä vaaleilla. Valtion päämiehenä toimii parlamentin valitsema presidentti, jonka toimikausi on viisi vuotta. Tällä hetkellä Viron presidenttinä toimii Toomas Hendrik Ilves.¹¹

Maa on jaettu viiteentoista maakuntaan¹² ja sen suurin kaupunki on pääkaupunki Tallinna, jonka asukasluku on n. 400 000¹³. Tallinna on erityisesti kansainvälisen liiketoiminnan keskus; n. 80 % kansainvälisistä investoinneista keskittyy Tallinnaan ja sen ympäristöön¹⁴. Tämä selittyy paitsi kaupungin koolla ja pääkaupungin asemalla, myös sillä, että sillä on logistisesti edullinen sijainti meren äärellä¹⁵. Etenkin suomalaisia

¹ Havia & Kreem 2008: 117

² Taylor 2007: 17

³ Rausmaa 2008

⁴ Spiridovitsh 2008: 4

⁵ Viron suurlähetystö 2008

⁶ Taylor 2007: 35

⁷ Taylor 2007: 35

⁸ Vaarnas 1996: 64

⁹ Taylor 2007: 35

¹⁰ Vaarnas 1996: 64

¹¹ Spiridovitsh 2008: 5

¹² Taylor 2007: 2

¹³ Williams 2005:111

¹⁴ Spiridovitsh 2008: 17

¹⁵ Williams 2005:111

investoijia houkuttelee Tallinnaan myös paikallisten hyvä suomen kielen taito¹⁶.

Maan toiseksi suurin kaupunki on Tartto, jonka asukasmäärä on hieman yli 100 000¹⁷. Kaupunki on tunnettu erityisesti vuonna 1632 perustetusta yliopistostaan¹⁸. Viron itärajalla sijaitseva Narva on maan kolmanneksi suurin kaupunki n. 75 000 asukkaallaan¹⁹. Kaupungin väestöstä lähes 96 % on venäjänkielistä²⁰.

Viron luonnonvaroihin kuuluvat liuskeöljy, turve, fosforiitti ja meripihka²¹. Se on maailman ainoa maa, jonka merkittävin energianlähde on öljyliuske; energiatarpeesta n. 63 % tuotetaan jalostetulla öljyliuskeella²².

Viro on ollut sotilasliitto Naton jäsen vuodesta 2004 asti²³. Samana vuonna maa sai myös Euroopan unionin jäsenyyden²⁴, ja Schengen-alueeseen Viro liitettiin vuoden 2007 joulukuussa²⁵. Etenkin EU-jäsenyys on vaikuttanut maan talouteen paitsi ulkomaankauppaan ja ulkomaisiin investointeihin liittyen, myös turismin lisääntymisenä²⁶.

¹⁶ Kosonen & Tani 2006: 12

¹⁷ Spiridovitsh 2008: 4

¹⁸ Taylor 2007: 155

¹⁹ Spiridovitsh 2008: 4

²⁰ Williams 2005: 173

²¹ Spiridovitsh 2008: 4

²² Spiridovitsh 2008: 23

²³ Taylor 2007: 31

²⁴ Taylor 2007: 31

²⁵ Muraja 2007

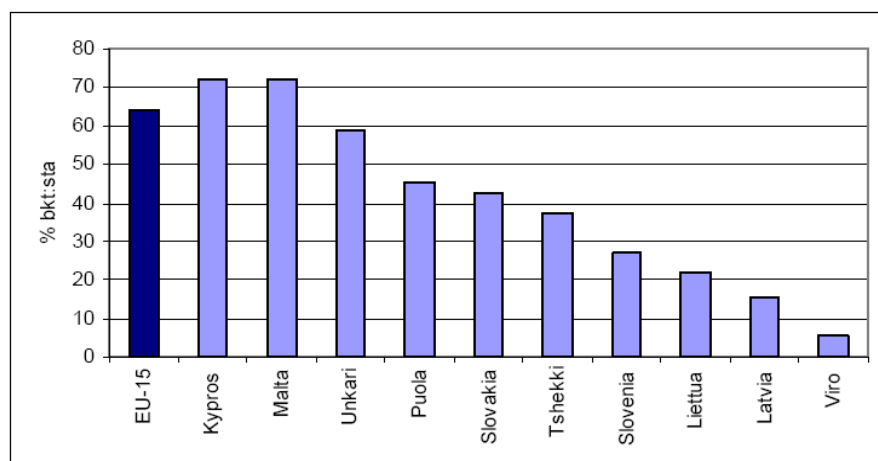
²⁶ Heliste ym. 2007: 48

3 Talous

3.1 Valtiontalous

Baltian maiden itsenäistyttyä 1990-luvun alussa Viro otti nopeasti paikkansa edistyksellisimpänä siirtymätaloutena naapurimaihinsa verrattuna²⁷. Viron talous kasvoi huomattavasti muita Baltian maita nopeammin²⁸, ja vastaava kehitys on jatkunut myös 2000-luvulla. Itsenäisen Viron talouspolitiikan taustalla on sosialismin jälkeen ollut vahvasti vapaa markkinatalous²⁹, ja nykyään Viroa pidetäänkin yhtenä maailman liberaaleimmista valtioista³⁰.

Liberaali talouspolitiikka on edistänyt maan talouskasvua, mutta siitä on aiheutunut myös uudenlaisia ongelmia. Taloudellinen eriarvoisuus on kasvanut vapaaseen markkinatalouteen siirtymisen myötä³¹, ja vuonna 2004 jopa viidenneksen kansasta arvioitiin elävän köyhyysrajan alapuolella³². Tulevaisuudessa taloudellisen eriarvoisuuden odotetaan kasvavan entisestään³³.

Kuvio 1. Julkisen talouden velka (% BKT:sta) uusissa EU 15-maissa keskimäärin vuonna 2003.³⁴

1990-luvulla harjoitettu finanssipolitiikka oli maltillista, jonka ansiosta Viron valtio ei velkaantunut merkittävästi ulkomaille³⁵. Kuvio 1 osoittaa, että samaa kehitystä on onnistuttu toistaiseksi ylläpitämään: vuonna 2003

²⁷ Vaarnas 1996: 14

²⁸ Vaarnas 1996: 14

²⁹ Vaarnas 1996: 14

³⁰ Taylor 2007: 35

³¹ Vaarnas 1996: 14

³² Lotila 2004

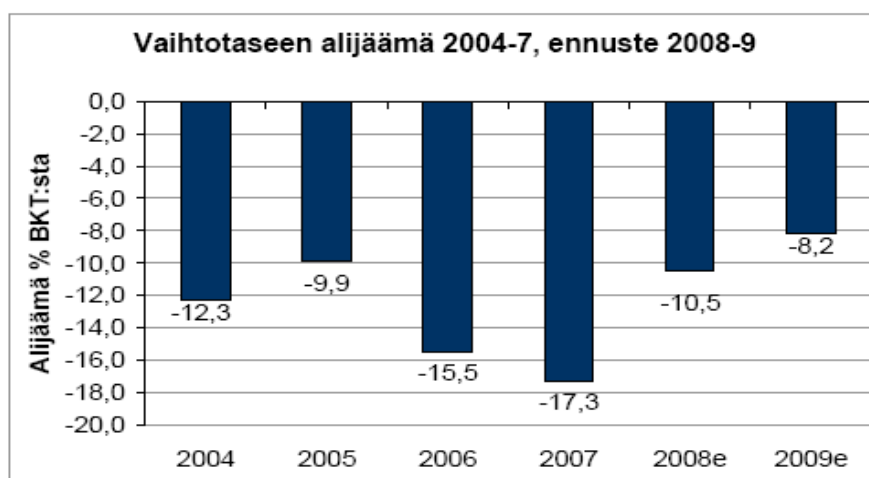
³³ Lotila 2004

³⁴ Vidlund 2005: 12 (alkuperäinen lähde: Eurostat 2004)

³⁵ Lainela 2000: 7

Viro oli uusista EU-maista vähiten velkaantunein. Vielä merkittävämpi havainto on, että myös vanhojen EU-maiden keskiarvoon verrattuna Viron valtion velka on huomattavasti pienempi. EU:n laajuisessa vertailussa ainoastaan Luxemburgilla oli kyseisenä vuonna vähemmän julkista velkaa: Luxemburgilla velan osuus BKT:sta oli tuolloin 4,9 %, Virolla 5,8 %.³⁶

Merkittävin ongelma maan talouden kannalta on Virossa ollut jo 1990-luvun alusta lähtien korkea inflaatio³⁷. Tilanne ei toistaiseksi ole merkittävästi parantunut, sillä vuonna 2008 inflaatioaste kävi väliaikaisesti jopa yli 10 %:ssa³⁸. Inflaatiota käsitellään tarkemmin alaluvussa 3.1.2.

Kuvio 2. Vaihtotaseen alijäämä 2004-7 ja ennuste 2008–2009, % BKT:sta.³⁹

Inflaation ohella toinen suuri valtiontaloudellinen ongelma on viennin ja tuonnin epätasapainosta aiheutuva suuri vaihtotaseen vaje⁴⁰. Kuviossa 2 on esitetty Viron vaihtotaseen vajeen kehitys vuosina 2004–2007 sekä ennuste vuosille 2008 ja 2009. On selkeästi nähtävissä, että tilanteen ei odoteta parantuvan oleellisesti tulevina vuosina. Vaihtotaseen vaje on ollut Virossa suuri jo 1990-luvun alusta lähtien, ja sitä on pyritty rahoittamaan ulkomaisella pääomalla. Pääasiassa tämä tarkoittaa ulkomaisia suoria sijoituksia⁴¹, joiden avulla suuri osa vajeesta onkin pystytty kattamaan – esimerkiksi vuonna 2004 kaksi kolmasosaa vaihtotaseen vajeesta katettiin ulkomaisilla suorilla sijoituksilla⁴². Tämä on kuitenkin osaltaan johtanut kasvavaan riippuvuuteen ulkomaisista investoinneista⁴³.

³⁶ Vidlund 2005: 12

³⁷ Vaarnas 1996: 14

³⁸ Spiridovitsh 2008: 5

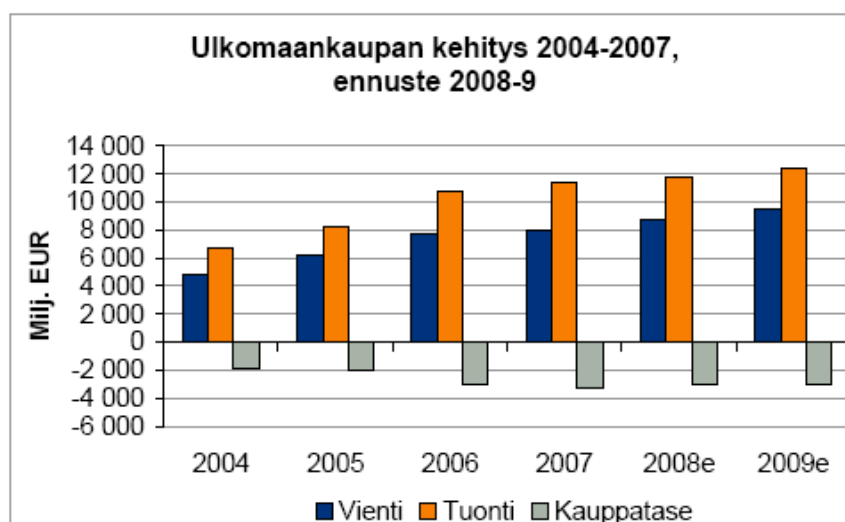
³⁹ Spiridovitsh 2008: 9 (alkuperäiset lähteet: Viron valtiovarainministeriö, Viron keskuspankki (ennuste) 6/2008)

⁴⁰ Spiridovitsh 2008: 9

⁴¹ Kiander 2008

⁴² Pirilä 2005: 22

⁴³ Pirilä 2005: 22

Kuvio 3. Ulkomaankaupan kehitys 2004–2007, ennuste 2008–2009.⁴⁴

Vaihtotaseen ja kauppataseen vajeeseen johtaa tilanne, jossa maan tuonti on suurempaa kuin vienti. Tuonti on Virossa ollut jatkuvasti vientiä suurempi⁴⁵ johtuen mm. investointituotteiden voimakkaasta kysynnästä ja kotitalouksien ostovoiman kasvusta⁴⁶. Kuten kuvio 3 ilmenee, tuonti kasvaa Virossa edelleen vientiä nopeammin. Talouskasvun hidastuminen on kuitenkin supistanut vaihtotaseen vajetta jonkin verran⁴⁷, ja Viron keskuspankki ennustaa tämän laskevan vaihtotaseen vajetta n. 8 %:iin vuonna 2009 (ks. kuvio 2)⁴⁸.

3.1.1 Bruttokansantuote

Viron bruttokansantuotteen kasvu on ollut voimakasta koko 2000-luvun ajan kiihtyen etenkin vuonna 2004 toteutuneen EU-jäsenyyden myötä⁴⁹. Vuonna 2007 maan bruttokansantuote asukasta kohden mitattuna oli 10 713 €⁵⁰. Viron BKT nojautuu erittäin vahvasti ulkomaiseen pääomaan ja sijoituksiin, ja sen kehitys mukaileekin pitkälti ulkomaisten sijoitusten kehitystä⁵¹.

⁴⁴ Spiridovitsh 2008: 12 (alkuperäiset lähteet: Viron tilastovirasto, EIU Forecasts 4/2008)

⁴⁵ Kiander 2008

⁴⁶ Pirilä 2005: 22

⁴⁷ Spiridovitsh 2008: 8

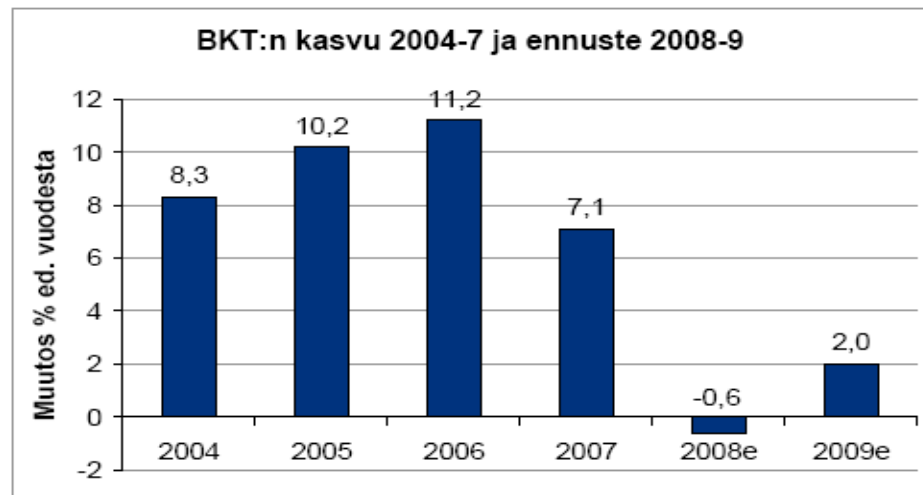
⁴⁸ Spiridovitsh 2008: 10

⁴⁹ Spiridovitsh 2008: 7

⁵⁰ Spiridovitsh 2008: 5

⁵¹ Heliste ym. 2007: 10

Bruttokansantuotteen rakenteessa on tapahtunut suuri muutos viimeisen kymmenen vuoden aikana⁵². Sosialismin aikana suuri osa väestöstä sai elantonsa maataloudesta, mutta itsenäisyyden alkuvuosina maatalous väheni rajusti mm. valtiontukien loppumisen vuoksi⁵³. Maatalouden osuus bruttokansantuotteesta onkin enää n. 2,6 %. Teollisuus ja kauppa puolestaan muodostavat yhteensä lähes kolmanneksen Viron BKT:sta.⁵⁴

Kuvio 4. Viron bruttokansantuotteen kasvu 2004–2007 ja ennuste 2008–2009.⁵⁵

Huolimatta siitä, että Baltian maat ovat tällä hetkellä bruttokansantuotteella mitattuna kauimpana EU:n keskitasosta, niiden talouskasvu on tähän asti ollut muita siirtymätalouksia nopeampaa⁵⁶. Tämän vuoksi Baltian maiden on ennustettu saavuttavan vanhojen EU-maiden elintason ennen muita uusia jäsenvaltioita⁵⁷. Kuten kuvio 4 osoittaa, bruttokansantuotteen kasvu kuitenkin hidastui selvästi vuonna 2007. Kehitys on hidasta myös vuonna 2008 johtuen pääasiassa kotimaisen kysynnän ja viennin laskusta. Niiden on kuitenkin ennustettu kääntyvän nousuun vielä vuoden 2008 lopulla. Arvioitu kehitys nostaisi myös BKT:n todennäköisesti uuteen kasvuun – joskin kasvun ennustetaan alkuun olevan vain n. 2 %:n tasoa.⁵⁸

Bruttokansantuotteesta hieman alle viidennes koostuu teollisuudesta⁵⁹. Pääosa teollisuudesta on valmistusteollisuutta⁶⁰, ja Viron merkittävimpiä

⁵² Spiridovitsh 2008: 8

⁵³ Spiridovitsh 2008: 19

⁵⁴ Spiridovitsh 2008: 8

⁵⁵ Spiridovitsh 2008: 7 (alkuperäiset lähteet: Viron tilastovirasto, Viron valtiovarainministeriö, Viron keskuspankin ennuste 7/2008)

⁵⁶ Vidlund 2005: 10

⁵⁷ Heliste ym. 2007: 10

⁵⁸ Spiridovitsh 2008: 8

⁵⁹ Spiridovitsh 2008: 8

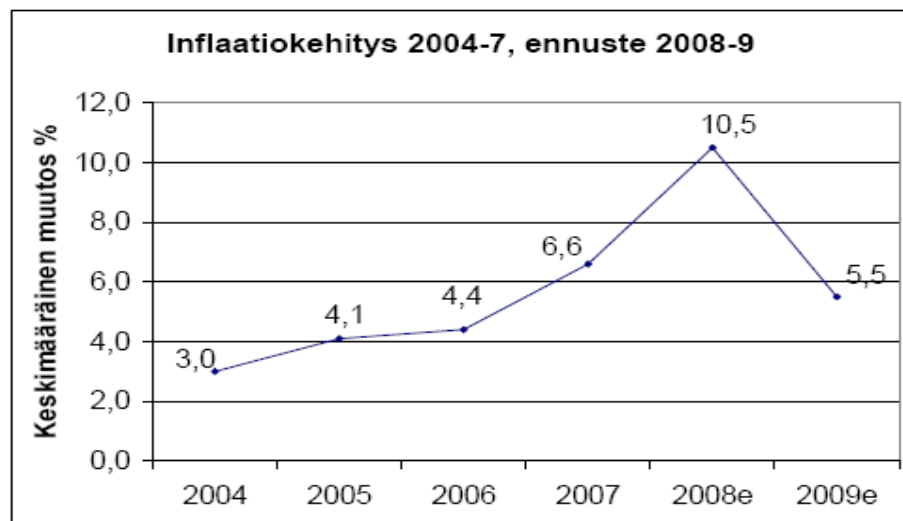
⁶⁰ Spiridovitsh 2008: 20

teollisuudenaloja tällä hetkellä ovat puunjalostusteollisuus sekä elintarviketeollisuus⁶¹.

3.1.2 Inflaatio

Heti itsenäistymisen jälkeen vuonna 1992 Viron inflaatio oli yli 1000 % laskien kuitenkin viidessä vuodessa lähelle 10 %:a⁶². Vuonna 2003 inflaatioaste oli ennätyksen matala, ainoastaan 1,3 %⁶³. Sitten inflaatio on kuitenkin jälleen kiihtynyt ja oli 6,6 % vuonna 2007⁶⁴. Elintarvikkeiden hinnan odotettua nopeamman nousun ja samanaikaisesti tapahtuneen valmisteverojen korotuksen vuoksi inflaatio nousi vuoden 2008 alkupuolella väliaikaisesti jopa yli 10 %:iin⁶⁵, ollen toukokuussa ennätysmäiset 11,3 %⁶⁶.

Yksi merkittävimmistä inflaation kiihtymiseen vaikuttavista tekijöistä on vuonna 2004 toteutunut EU-jäsenyys, joka aiheutti sekä hintojen että verojen korottamisen lähemmäs EU:n keskitasoa. Eniten inflaatioasteen kasvuun vaikuttaa elintarvikkeiden ja polttoaineiden sekä asumiskustannusten nousu.⁶⁷

Kuvio 5. Viron inflaatiokehitys 2004–2007, ennuste 2008–2009.⁶⁸

⁶¹ Spiridovitsh 2008: 20-21

⁶² Pyörälä 2006: 106

⁶³ Spiridovitsh 2008: 8

⁶⁴ Spiridovitsh 2008: 7

⁶⁵ Pödra 2008: 112

⁶⁶ Spiridovitsh 2008: 5

⁶⁷ Spiridovitsh 2008: 8

⁶⁸ Spiridovitsh 2008: 9 (alkuperäiset lähteet: Viron tilastovirasto, Viron keskuspankin ennuste 7/2008)

Kuviossa 5 on esitetty Viron inflaation kehitys viime vuosina sekä ennuste vuosille 2008 ja 2009. Vuoden 2008 vuosi-inflaatiosta odotetaan korkeinta pitkään aikaan, sillä maan inflaatioaste on ylittänyt 10 % viimeksi vuonna 1997⁶⁹. Inflaation on kuitenkin ennustettu laskevan vertailuarvosta lähes puoleen jo seuraavana vuonna, ellei valmisteveroissa tapahdu odottamattomia muutoksia ja elintarvikkeiden hintojen nousu tasaantuu⁷⁰.

3.1.3 Valuutta

Viron valuutta on ollut vuoden 1992 kesäkuusta lähtien Viron kruunu (EEK)⁷¹, joka oli alun perin sidottu Saksan markkaan⁷². Vuonna 1998 se kuitenkin Saksan EMU-jäsenyyden myötä sidottiin euroon kurssilla 1€ = 15.65466 EEK⁷³. EU-jäsenyyden myötä Viro liitettiin vuonna 2004 Euroopan unionin yhtenäiseen valuuttakurssijärjestelmään, ERM-II:een. Liittyminen ei kuitenkaan aiheuttanut suuria käytännön vaikutuksia, sillä kruunu sidottiin euroon samalla kurssilla kuin aiemminkin.⁷⁴

Myös Viron EMU-jäsenyydestä on puhuttu 2000-luvulla paljon. Alkuperäisen suunnitelman mukaan jäsenyyden piti toteutua jo vuonna 2007⁷⁵. Korkea inflaatio on kuitenkin toistaiseksi estänyt suunnitelman toteutumisen⁷⁶, eivätkä talouden asiantuntijatkaan enää uskalla sanoa, milloin EMU-jäsenyys saattaisi toteutua⁷⁷. Viron keskuspankin arvioiden mukaan maa tulee ottaman euron käyttöön kuitenkin aikaisintaan vuonna 2011⁷⁸.

⁶⁹ Pyörälä 2006: 106

⁷⁰ Spiridovitsh 2008: 9

⁷¹ Põdra 2008: 25

⁷² Vaarnas 1996: 11

⁷³ Põdra 2008: 31

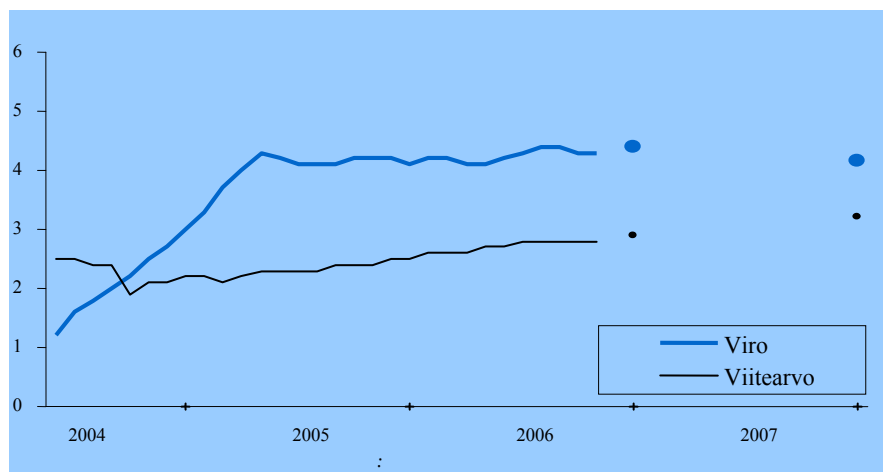
⁷⁴ Spiridovitsh 2008: 9

⁷⁵ Heliste ym. 2007: 15

⁷⁶ Spiridovitsh 2008: 9

⁷⁷ Kunnas 2007

⁷⁸ Kunnas 2007

Kuvio 6. Viro: inflaatiokriteeri toukokuusta 2004 (%).⁷⁹

Kuviossa 6 on nähtävissä Viron inflaation taso verrattuna EMU:n jäsenyyskriteerien inflaation viitearvoon⁸⁰. Inflaation viitearvo oli 2,8 % vuonna 2006⁸¹, jolloin keskimääräinen inflaatio Virossa oli 4,3 %⁸². Kuvioista on selkeästi nähtävissä, että Viron inflaatioaste on vuoden 2004 jälkeen pysynyt tasaisesti EMU:n inflaatioastetta koskevaa minimikriteeriä korkeammalla tasolla.

3.2 Yksityistämisprosessi

Itsenäistymisen jälkeen merkittävä askel kohti markkinataloutta oli valtion omistamien yritysten yksityistämisprosessi⁸³. Viron hallitus teki päätöksen pyrkiä yksityistämään kaikki valtionomisteiset yritykset niin pian kuin mahdollista. Yksityistämistä sääteleviä lakeja säädettiin jo neuvostoajan lopulla, mutta niiden säädökset erottelivat yritykset toisistaan niiden kokoluokan mukaan. Vuonna 1993 hyväksyttiin Viron Yksityistämislaki, joka kumosi aiemmat erotteluun perustuneet säädökset ja tarjosi yleiset suuntaviivat yksityistämisprosessin läpivientiin.⁸⁴

Ennen uutta yksityistämislakia kaksi eri hallituksen elintä vastasivat yksityistämisestä. Vuoden 1993 kesällä nämä kuitenkin yhdistettiin Viron Yksityistämisvirastoksi, joka toimii Rahoitusministeriön alaisuudessa, ja jonka tehtävät on lueteltu yksityistämislaisissa.⁸⁵

⁷⁹ Euroopan yhteisöjen komissio 2006: 7 (alkuperäiset lähteet: Eurostat ja Euroopan komission syksyn 2006 talousennuste)

⁸⁰ Euroopan yhteisöjen komissio 2006: 7

⁸¹ Euroopan yhteisöjen komissio 2006: 3

⁸² Euroopan yhteisöjen komissio 2006: 7

⁸³ Heliste ym. 2007: 58

⁸⁴ Eesti Instituut 2002

⁸⁵ Eesti Instituut 2002

Huolimatta siitä, että uusi laki yhtenäisti erikokoisten yritysten yksityistämisen prosessin, käytännön toimenpiteet poikkesivat hieman toisistaan yritysten koosta riippuen. Pienempien yritysten kohdalla järjestettiin huutokauppa, jossa yritys myytiin eniten tarjoavalle ostajaehdokkaalle.⁸⁶ Useissa tapauksissa yrityksen olemassa oleva johto ja työntekijät ostivat yrityksen⁸⁷ – näin siitäkkin huolimatta, että uuden lain mukaan yrityksen työntekijöillä ei ollut erityisasema yksityistämisen prosessissa⁸⁸. Prosessin yksinkertaisuudesta johtuen yksityistäminen eteni nopeasti, ja jo vuoteen 1994 mennessä lähes kaikki pienen kokoluokan yritykset oli myyty⁸⁹.

Myös suuret ja keskisuuret yritykset myytiin huutokaupalla, mutta niiden osalta hinta ei ollut ainoa ratkaiseva tekijä⁹⁰. Suuremman kokoluokan yrityksillä oli myös suurempi vaikutus työllisyyteen ja tuotantomääriin⁹¹, joten niiden osalta huomiota kiinnitettiin myös siihen, minkälaiset edellytykset ostajaehdokkaalla oli johtaa tuottavaa yritystä⁹². Suurempien yritysten osalta yksityistämisen prosessi oli hitaampi, mutta sitä on pidetty menestyksekkäänä mm. pienten konkurssilukujen vuoksi⁹³. Prosessin hitauteen vaikutti osaltaan myös kotimaisen pääoman puute ja ulkomaisten sijoittajien kiinnostus ainoastaan menestyneimpiä suuryrityksiä kohtaan⁹⁴.

Vuoden 1997 loppuun mennessä käytännössä kaikki pienet yritykset sekä enemmistö suuremmista yrityksistä oli yksityistetty⁹⁵. Vuonna 2000 yksityistämättä oli enää lähinnä peruspalveluja tarjoavia infrastruktuuriyrityksiä, joiden niidenkin yksityistäminen oli tarkoitus saada saatetuksi loppuun vuoteen 2001 mennessä⁹⁶. Infrastruktuuriyrityksistä valtion rautatieorganisaatio yksityistettiin vuonna 2001⁹⁷, ja kaksi vuotta aiemmin myös tietoliikennealalla toiminut Eesti Telekom⁹⁸. Myös energiayritys Eesti Energian yksityistämisestä on käyty neuvotteluja⁹⁹, mutta se on toistaiseksi pysynyt valtion omistuksessa¹⁰⁰.

Yksityistämistä seurasi usein liiketoiminnan rationalisointi, sillä neuvostoyhteiskunnan aikaiset yritystoimintaratkaisut eivät enää vapaa-

⁸⁶ Eesti Instituut 2002

⁸⁷ Heliste ym. 2007: 58

⁸⁸ Eesti Instituut 2002

⁸⁹ Eesti Instituut 2002

⁹⁰ Eesti Instituut 2002

⁹¹ Eesti Instituut 2002

⁹² Nellis 1996

⁹³ Eesti Instituut 2002

⁹⁴ Heliste ym. 2007: 58

⁹⁵ Eesti Instituut 2002

⁹⁶ Lainela 2000: 12-13

⁹⁷ CEMAT 2005: 6

⁹⁸ CEMAT 2005: 20

⁹⁹ Lainela 2000: 12

¹⁰⁰ Spiridovitsh 2008: 23

rationalisointi johti usein työvoiman voimakkaaseen vähentämiseen ja – etenkin ulkomaisten investoijien tapauksessa – laitteisiin ja prosesseihin investoimiseen tuotannon laadun sekä tehokkuuden parantamiseksi.¹⁰¹

3.3 Työelämä

3.3.1 Ansiotaso

Viron palkkataso on noussut nopeaa tahtia, ja 2000-luvun alkuvuosina sen vuosittainen kasvu oli n. 10 %¹⁰². Vuonna 2007 palkkojen kasvu oli voimakkaampaa kuin edellisenä vuonna, joskin osoitti laantumisen merkkejä vuoden toisella puoliskolla¹⁰³. Palkkapolitiikkaa on kuitenkin pyritty maltillistamaan inflaatiiovauhdin hidastamiseksi¹⁰⁴.

	1997	2000	2004	2008
Minimipalkka	845 EEK	1400 EEK	2480 EEK	4350 EEK
Keskipalkka	3310 EEK	5279 EEK	7100 EEK	12337 EEK

Kuvio 8. Minimipalkan ja keskimääräisen bruttopalkan kehitys.¹⁰⁵

Kuvio 8 osoittaa minimipalkan ja keskipalkan kehityksen Virossa vuodesta 1997 vuoteen 2008. Vuoden 2008 minimipalkka on jo yli viisinkertainen verrattuna vuoden 1997 lukuun, joten kehitys tältä osin on ollut huimaa. Yhtenä syynä minimipalkan nopeaan kasvuun voidaan pitää veronkierron yleisyyttä: vielä 2000-luvun alkupuolella oli yleistä ilmoittaa verottajalle ainoastaan minimipalkan suuruinen osuus palkasta¹⁰⁶. Näin ollen minimipalkkaa nostamalla ovat myös valtion verotulot lisääntyneet¹⁰⁷. Myös keskimääräinen bruttopalkka on kasvanut nopeasti; vertailujakson aikana se on lähes nelinkertaistunut. Virolaisten keskiansio on kuitenkin vielä kaukana esimerkiksi Suomen tasosta, ja onkin arvioitu Suomen ja Viron välisten palkkaerojen tasoittumisen vievän lähes 20 vuotta¹⁰⁸.

¹⁰¹ CEMAT 2005: 64

¹⁰² CEMAT 2005: 98

¹⁰³ Põdra 2008: 113

¹⁰⁴ Spiridovitsh 2008: 10

¹⁰⁵ Stauffer 1997: 123, Juvakka 2000, Nyberg 2001: 55, Lotila 2004 ja Spiridovitsh 2008: 5

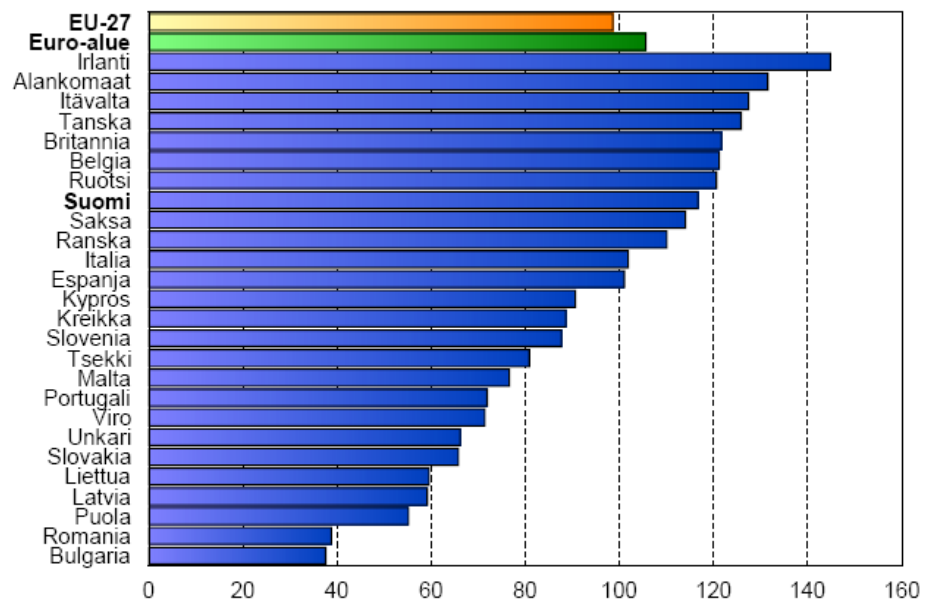
¹⁰⁶ Nyberg 2001: 53

¹⁰⁷ Nyberg 2001: 53

¹⁰⁸ Kauppapolitiikka 2005

Palkkatasossa on Virossa suuria alueellisia eroja; esimerkiksi Tallinnassa keskipalkka on yli 100 euroa korkeampi kuin maan yleinen keskipalkka¹⁰⁹. Alueellisten erojen lisäksi myös toimialakohtaiset erot ovat suuria. Suomessa perinteisinä matalapalkka-aloina pidetyt toimialat, kuten tekstiiliteollisuus, ovat matalapalkkaisia myös Virossa¹¹⁰. Myös muut teollisuudenalat ovat usein huonosti palkattuja, jonka vuoksi niiden kiinnostavuus nuorten keskuudessa on viime vuosina vähentynyt radikaalisti. Matalapalkka-aloilla suuri osa työntekijöistä kuuluukin nykyään venäläisvähemmistöön.¹¹¹ Tällä hetkellä ylivoimaisesti parhaiten palkattu toimiala on rahoitussektori, jonka keskipalkka on n. 2,5-kertainen maan yleiseen palkkatasoon nähden¹¹².

Työnantaja maksaa palkan lisäksi työntekijöistään sosiaaliturvamaksua. Vuonna 2008 sosiaaliturvamaksun suuruus on 33 % työntekijän bruttopalkasta, ja se sisältää sekä eläkevakuutuksen (20 %) että terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen osuuden (13 %). Tämän lisäksi työnantaja maksaa työttömyysmaksua 0,3 % bruttopalkasta. Laki ei velvoita työnantajaa maksamaan erillisiä vakuutusmaksuja. Työntekijän maksaman työttömyysmaksun suuruus on 0,6 % palkasta.¹¹³

Kuvio 9. Palkansaajien ostovoima EU-maissa 2007, EU 25 = 100.¹¹⁴

¹⁰⁹ Heliste ym. 2007: 154

¹¹⁰ Heliste ym. 2007: 99

¹¹¹ Heliste ym. 2007: 122

¹¹² Spiridovitsh 2008: 11

¹¹³ Pedak 2008: 23

¹¹⁴ SAK 2007: 25 (alkuperäinen lähde: Eurostat)

Korkean inflaation vuoksi virolaisten ostovoima ei kuitenkaan ole kasvanut yhtä nopeasti palkan kanssa. Vuonna 1997 ostovoima oli Virossa vain 15–20 % Suomen tasosta, ja varallisuus oli pääosin keskittynyt Tallinnan alueelle¹¹⁵. Vuosien 1998 ja 2002 välillä ostovoimassa ei kuluttajahintojen nousun vuoksi juurikaan tapahtunut kehitystä¹¹⁶. Tilanne on kuitenkin vähitellen muuttumassa, ja vuonna 2007 virolaisten ostovoima oli jo n. 70 % Euroopan unionin keskitasosta ja yli puolet Suomen tasosta (ks. kuvio 9).

3.3.2 Työttömyys

Vuoden 2008 lokakuussa Viron työttömyysaste oli 3,5 %, joka on 67 % enemmän kuin edellisenä vuonna samaan aikaan¹¹⁷. Suomen työttömyysaste oli 5,9 % vuoden 2008 syyskuussa¹¹⁸, joten luku sinänsä ei ole huoles-tuttava. Viron työttömyysluvut ovat kuitenkin olleet laskusuuntaisia koko 2000-luvun ajan¹¹⁹, ja kehityksen käännöksen uskotaan lisäävän työttö-myyttä tulevaisuudessa nopeasti¹²⁰. Maassa vielä jokin aika sitten vallinnut työvoimapula alkaa olla ohi, ja talouskasvun kääntyminen laskuun alkaa näkyä jo työttömyysluvuissa¹²¹. Tilanne on ristiriitainen, sillä toisaalta monilla aloilla on pulaa ammattitaitoisista työntekijöistä¹²².

EU-jäsenyyden mukanaan tuoma työvoiman vapaa liikkuvuus on jo saanut monet koulutetut virolaiset lähtemään töihin ulkomaille¹²³, eikä tilanne ole näillä näkymin ratkaisevasti muuttumassa. Uusien EU-maiden työvoiman liikkumista Suomeen koskenut siirtymäaika loppui vuoden 2006 keväällä¹²⁴, jonka vuoksi virolaista työvoimaa on tulevaisuudessa odotetta-vissa myös Suomeen enenevässä määrin¹²⁵. Korkeasti koulutettujen ihmisten lisäksi myös monet matalapalkka-alan työntekijät lähtevät ulkomaille, sillä myös matalapalkka-alojen palkat ovat ulkomailta korkeammat kuin Virossa¹²⁶.

Työttömyydessä on myös suuria alueellisia eroja. Vuonna 1997 virallinen työttömyysprosentti oli Tallinnassa 2 %, mutta itärajalta Narvassa 16–17

¹¹⁵ Stauffer 1997: 143

¹¹⁶ Antila & Ylöstalo 2003

¹¹⁷ AL 11.11.2008

¹¹⁸ Seppälä 2008

¹¹⁹ Spiridovitsh 2008: 11

¹²⁰ Juvakka 2008

¹²¹ Juvakka 2008

¹²² Spiridovitsh 2008: 11

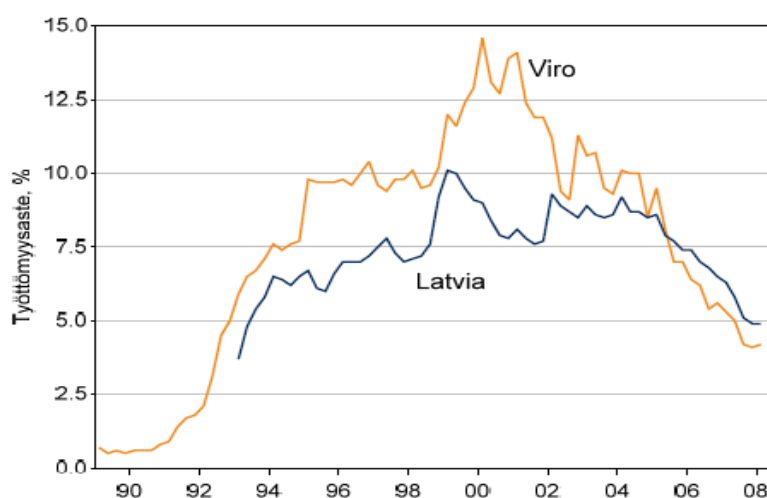
¹²³ Heliste ym. 2007: 130

¹²⁴ Spiridovitsh 2008: 11

¹²⁵ Juvakka 2008

¹²⁶ Heliste ym. 2007: 125

%¹²⁷. Työttömyystilanteen muutoksista huolimatta alueelliset erot ovat edelleen säilyneet, sillä Tallinnassa ja muualla Pohjois-Virossa työttömyys on vähäisintä¹²⁸, ja tilanne on edelleen pahin Kaakkois- ja Itä-Virossa¹²⁹. Huonoin työllisyystilanne keskittyy suurelta osin maan venäjänkielisille alueille¹³⁰, johon yksi selitys on venäjänkielisen väestön kielitaidon riittämättömyys esimerkiksi asiakaspalvelutehtäviin¹³¹. Tilanne on kuitenkin tältä osin muuttumassa, sillä nuorempi venäläisväestö on jo kielitaitoisempaa¹³², ja esimerkiksi monet suomalaisyritykset näkevät maan venäjänkielisen väestön tarjoavan mahdollisuuksia Venäjän toimintojen kehittämiseen¹³³.

Kuvio 10. Työttömyysaste Virossa ja Latviassa.¹³⁴

Kuviosta 10 selviää Viron työttömyyden kehitys 1990-luvun alusta lähtien. Kuten työttömyyskäyrä osoittaa, työttömyys oli pahimmillaan vuosituhaten vaihteessa. Tilanne on ollut viime vuosina paranemaan päin, mutta talouskasvun hidastumisen odotetaan heijastuvan myös työttömyyslukuihin.

Viron työttömyyden analysoinnin tekee hankalaksi se, että Virossa saatavat työttömyysluvut poikkeavat toisistaan huomattavasti lähteestä riippuen. Paikalliset työvoimaviranomaiset ilmoittavat ainoastaan rekisteröityneiden työttömien määrän, joka on usein kaukana todellisista luvuista¹³⁵. Työttömyyskorvauksen pienuuden vuoksi moni syrjäseudulla

¹²⁷ Stauffer 1997: 123

¹²⁸ Spiridovitsh 2008: 11

¹²⁹ AL 11.11.2008

¹³⁰ Kauppapolitiikka 2005

¹³¹ CEMAT 2005: 95

¹³² CEMAT 2005: 95

¹³³ CEMAT 2005: 106

¹³⁴ Handelsbanken 2008 (alkuperäinen lähde: Reuters Ecwin)

¹³⁵ Lainela 2000: 6

asuva jättää rekisteröitymättä, joka kaunistaa virallisia työttömyys-tilastoja¹³⁶. Esimerkiksi vuoden 2000 huhtikuussa rekisteröityneitä työttömiä oli 6,6 % työikäisestä väestöstä, mutta kansainvälisten työvoimatutkimusten mukaan työttömien todellinen määrä oli n. 15 %¹³⁷.

3.4 Ulkomaankauppa

Neuvostovallan aikana ulkomaankauppaa säätelivät Virossa Neuvostoliiton säännökset, ja pääasiassa kauppaa käytiin Neuvostoliiton ja sen alusmaiden kanssa¹³⁸. Itsenäistymisen jälkeen Viro solmi Euroopan unionin kanssa vapaakauppasopimuksen, joka tuli voimaan vuonna 1995¹³⁹, ja jatkui vuoteen 2004 asti, jolloin Virosta tuli EU:n jäsen¹⁴⁰.

1990-luvun alkupuolelle asti Neuvostoliitolla oli suuri merkitys Viron kauppakumppanina, sillä käytännössä kaupankäynti Neuvostoliiton ja IVY-maiden ulkopuolelle oli erittäin hankalaa. Venäjä säilytti merkityksensä Viron tärkeänä kauppakumppanina itsenäistymisen jälkeenkin; virallisten tilastojen mukaan Venäjän osuus Viron viennistä oli 19 % vielä vuonna 1997¹⁴¹. Vuonna 1998 Venäjän talouskriisin myötä Viron vienti Venäjälle kuitenkin romahti, ja seuraavana vuonna sen osuus oli ainoastaan 9 %¹⁴². Venäjä on kuitenkin säilyttänyt merkityksensä tärkeimpien kauppakumppanien joukossa, ja vuonna 2008 Venäjän osuus Viron viennistä oli edelleen 9 %¹⁴³.

Suomi kävi kauppaa Viron kanssa jo neuvostovallan aikana¹⁴⁴. Tuolloin kaupankäynti perustui nk. clearing-järjestelmään, jossa kumpikin valtio sitoutui käyttämään viennistä saadut tulot tuontiin¹⁴⁵. Virolla oli lisäksi rajakauppaoikeudet Suomen kanssa, joka osaltaan lisäsi maiden välistä kaupankäyntiä¹⁴⁶.

Heti itsenäistymisen jälkeen Suomen ja Ruotsin kanssa käyty kauppa muuttui hallitsevaksi Viron ulkomaankaupan osalta¹⁴⁷. Molemmat ovat säilyttäneet merkityksensä Viron ulkomaankaupalle koko itsenäisyyden ajan, ja Suomi on edelleen Viron tärkein kauppakumppani¹⁴⁸. Euroopan

¹³⁶ Nyberg 2001: 54

¹³⁷ Lainela 2000: 6

¹³⁸ Heliste ym. 2007: 18

¹³⁹ Stauffer 1997: 128

¹⁴⁰ Spiridovitsh 2008: 12

¹⁴¹ Lainela 2000: 10

¹⁴² Lainela 2000: 10

¹⁴³ Spiridovitsh 2008: 14

¹⁴⁴ Kosonen 2007

¹⁴⁵ CEMAT 2005: 11

¹⁴⁶ Heliste ym. 2007: 35

¹⁴⁷ Heliste ym. 2007: 19

¹⁴⁸ Spiridovitsh 2008: 14

unionin osuus kokonaisuudessaan Viron viennistä on ollut jatkuvassa kasvussa. Vuonna 1999 EU:n osuus Viron viennistä oli 63 %¹⁴⁹, mutta vuoteen 2007 mennessä sen osuus oli noussut 70 %:iin¹⁵⁰. IVY-maiden osuus viennistä oli puolestaan 11 % vuonna 2007.¹⁵¹

Viron epätasapainoinen ulkomaankauppa on johtanut merkittävään vaihtotaseen vajeeseen (ks. luku 3.1.)¹⁵². Tuonnin suurta osuutta selittää suurelta osin maan tarve tuoda kalliita koneita ja laitteita tuotannon modernisoimiseksi¹⁵³. Myös kotitalouksien kysyntä on voimistunut palkkojen nousun, paremman työllisyystilanteen ja kulutusluottojen yleistymisen ansiosta¹⁵⁴.

Suurin yksittäinen tuoteryhmä maahantuonnissa oli vuonna 2007 koneet ja laitteet 36 %:n osuudella. Kuljetusvälineet, joiden osuus koko tuonnista oli 14 %, muodostivat konetuonnin merkittävimmän osuuden. Muita tuontituotteita ovat mm. kivennäisöljyt ja – tuotteet, joiden osuus tuonnista oli 14 % vuonna 2007, sekä metallit ja metallituotteet 10 %:n osuudella.¹⁵⁵

Viennin rakenne on suurimmilta tuoteryhmiltään hyvin samankaltainen tuonnin kanssa. Myös viennissä koneet ja laitteet ovat suurin tuoteryhmä 30 %:n osuudellaan. Toisella sijalla on kivennäisöljyt ja – tuotteet 12 %:n osuudella. Sekä puu- että metallituotteiden osuus viennistä on 10 %.¹⁵⁶ Suomalainen elektroniikkavalmistaja Elcoteq on Virossa viennin saralla merkittävä tekijä, sillä se on vuodesta 1994 asti ollut maan suurin viejä, ja selittää näin ollen osaltaan koneiden ja laitteiden suurta vientiosuutta. Koneiden ja laitteiden suurta osuutta Viron ulkomaankaupassa selittää myös Viron vahva rooli alihankintamaana; maahan tuodaan paljon komponentteja, jotka jalostuksen jälkeen kuljetetaan edelleen muualle myyntiin.¹⁵⁷

Vuonna 2006 Suomi oli Viron merkittävin kauppakumppani sekä tuonnin että viennin osalta; 19,6 % maan tuonnista ja 26,6 % viennistä kohdistui Suomeen¹⁵⁸. Myös Suomen kanssa käydyssä kaupassa suurin tuoteryhmä on koneet ja laitteet sekä viennin että tuonnin osalta. Tämän lisäksi valmistetut ja valmiit tavarat ovat merkittävässä asemassa sekä viennissä että tuonnissa.¹⁵⁹

¹⁴⁹ Lainela 2000: 10

¹⁵⁰ Spiridovitsh 2008: 14

¹⁵¹ Spiridovitsh 2008: 14

¹⁵² Spiridovitsh 2008: 9

¹⁵³ Heliste ym. 2007: 19

¹⁵⁴ Spiridovitsh 2008: 12

¹⁵⁵ Spiridovitsh 2008: 13

¹⁵⁶ Spiridovitsh 2008: 13

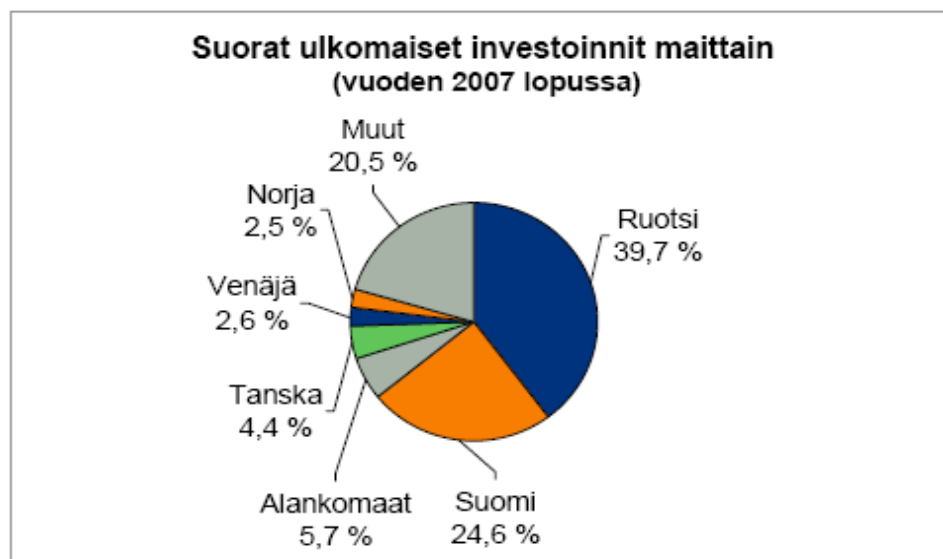
¹⁵⁷ Heliste ym. 20-21

¹⁵⁸ Heliste ym. 2007: 20

¹⁵⁹ Spiridovitsh 2008: 15-16

3.5 Ulkomaiset investoinnit

Baltian maiden talouskasvu on ollut niiden itsenäistymisen jälkeen erittäin nopeaa, ja tämä on tehnyt niistä houkuttelevia sijoituskohteita ulkomaisten investoijien silmissä¹⁶⁰. Viro on Baltian maista suosituin investointikohte¹⁶¹, ja vuoden 2007 loppuun mennessä Viron suorien ulkomaisten sijoitusten kokonaismäärä oli 11,28 mrd. euroa¹⁶².

Kuvio 7. Suorat ulkomaiset investoinnit Viroon alkuperämaittain.¹⁶³

Kuvio 7 osoittaa Viroon vuoden 2007 loppuun mennessä eniten suoria sijoituksia tehneet maat. Suurin investoijamaa on koko itsenäisyyden ajan ollut Ruotsi, jonka suorien sijoitusten osuus vuoden 2007 loppuun mennessä oli 39,7 %. Toiseksi eniten investointeja on tullut Suomesta. Suomalaisten investointien osuus oli vuoden 2007 loppuun mennessä 24,6 %, joka tarkoittaa rahallisesti n. 2,8 mrd. euroa.¹⁶⁴

Keski-Euroopasta tulevien investointien vähyys selittyy pitkälti sillä, että pienellä markkina-alueella ei ole tilaa useille eri toimijoille. Suomalaiset ja ruotsalaiset etabloituivat Viroon voimakkaasti heti itsenäistymisen jälkeen. Tästä johtuen monet eurooppalaiset toimijat kokivat maan markkinat liian kilpailluiksi, jotta niihin kannattaisi sijoittaa.¹⁶⁵ Esimerkkinä tilanteesta toimii hyvin saksalainen vähittäiskauppaketju Lidl, joka suuntasi Viron markkinoille vuonna 2000. Markkinoiden pienuuden vuoksi se kuitenkin luopui Viron toiminnoista neljä vuotta

¹⁶⁰ Kosonen 2007

¹⁶¹ Kosonen 2007

¹⁶² Spiridovitsh 2008: 17

¹⁶³ Spiridovitsh 2008: 17 (alkuperäinen lähde: Eesti Pank)

¹⁶⁴ Spiridovitsh 2008: 17-18

¹⁶⁵ Heliste ym. 2007: 32

myöhemmin ehtimättä avata yhtäkään liikettä.¹⁶⁶ Eurooppalaiset suuryritykset kokevat lisäksi usein Pietarin ja Moskovan markkinat Baltiaa kiinnostavammaksi, joka osaltaan vähentää etabloitumista Viroon¹⁶⁷.

Eniten investointeja ovat houkutelleet rahoitus- ja kiinteistösektorit, joiden yhteenlaskettu osuus kaikista suorista ulkomaisista sijoituksista on hieman yli 60 % – rahoitussektorin ollessa noin kahden prosenttiyksikön verran suositumpi¹⁶⁸. Vuoteen 2004 verrattuna rahoitussektorin osuus on pysytellyt suurin piirtein samana, mutta kiinteistöalan saamat sijoitukset ovat nousussa¹⁶⁹. Vuonna 2004 kiinteistöalan osuus ulkomaisista investoinneista oli 22 %¹⁷⁰, mutta vuonna 2007 se oli noussut jo 29,2 %:iin¹⁷¹. Kolmannella sijalla olevan teollisuuden suosio investointikohteena on puolestaan laskenut hieman: vuonna 2004 sen osuus investoinneista oli 18 %¹⁷², mutta vuonna 2007 se oli pudonnut 14,4 %:iin¹⁷³.

Suurin osa Viron ulkomaisista sijoituksista tulee Euroopasta¹⁷⁴. Näin ollen Viron etuna tulee jatkossakin Kauko-Aasiaan verrattuna olemaan sen maantieteellinen sijainti. Tuotanto Virossa saattaakin usein alhaisten kuljetuskustannusten vuoksi olla kokonaistaloudellisesti edullisempi ratkaisu kuin tuotanto esim. Kiinassa tai Intiassa. Lisäksi etenkin suomalaisyrityksillä on läheisyydestä etua tytäryhtiön hallinnoinnin kannalta.¹⁷⁵

Kauko-Aasian maiden lisäksi Viron asemaa suosittuna tuotantomana uhkaavat kuitenkin myös muut Itä-Euroopan maat, kuten Valko-Venäjä ja Ukraina. Kyseiset maat ovat tuotantokustannuksiltaan Viroa edullisempia, mutta silti lähellä Euroopan markkinoita. Toistaiseksi epävakaa liiketoimintaympäristö on kuitenkin rajoittanut sijoittajien intoa investoida kyseisiin maihin.¹⁷⁶ Lähellä sijaitsevista alueista myös Venäjä on alhaisten tuotantokustannusten maa, ja sinne onkin odotettavissa ulkomaisten investointien kasvua jos maan WTO-jäsenyys toteutuu¹⁷⁷.

Viroon suuntautuneet ulkomaiset sijoitukset tulevat pääosin Länsi-Euroopasta ja Skandinaviasta (ks. Kuvio 1), ja EU-jäsenyys on antanut myös baltialaisille yrityksille periaatteellisen mahdollisuuden etabloitua muihin jäsenmaihiin¹⁷⁸. Viro on kuitenkin toistaiseksi suunnannut

¹⁶⁶ Hietanen 2006

¹⁶⁷ Heliste ym. 2007: 32

¹⁶⁸ Spiridovitsh 2008: 17

¹⁶⁹ Kauppapolitiikka 2005

¹⁷⁰ Kauppapolitiikka 2005

¹⁷¹ Spiridovitsh 2008: 17

¹⁷² Kauppapolitiikka 2005

¹⁷³ Spiridovitsh 2008: 17

¹⁷⁴ Spiridovitsh 2008: 17

¹⁷⁵ CEMAT 2005: 60

¹⁷⁶ CEMAT 2005: 67

¹⁷⁷ Kosonen 2007

¹⁷⁸ Kosonen & Tani 2006: 27

ulkomaiset sijoituksensa pääosin Latviaan ja Liettuaan sekä Venäjälle¹⁷⁹, ja vain n. 4 % virolaisten yritysten suorista ulkomaisista investoinneista kohdistuu Suomeen¹⁸⁰. Suurimpana syynä tähän pidetään pääoman riittämättömyyttä, joka nostaa kynnystä etabloitua kotimaata korkeamman kustannustason maihin¹⁸¹.

Viron aseman alhaisten tuotantokustannusten maana ollessa uhattuna, on yhtenä mahdollisena kehityssuuntana nähty Viron muuttuminen enemmän logistiseksi kauttakulkumaaksi. Tätä tulevaisuudennäkymää tukee se, että siinä hyödynnettäisiin sellainen vahvuus, joka tulee pysymään muuttumattomana: keskeinen sijainti lähellä sekä Eurooppaa että Venäjää.¹⁸²

3.5.1 Suomalaiset investoinnit

Suomi on Ruotsin jälkeen seuraavaksi tärkein investoijamaa Virolle¹⁸³. 1990-luvun alussa suomalaissijoittajat lähtivät investoimaan Viroon maltillisesti. Tämän uskotaan johtuvan pitkälti Suomen valtion varovaisesta linjasta vasta itsenäistynyttä Baltiaa kohtaan.¹⁸⁴ Nykyään suomalaisyritykset ovat kuitenkin hyvin edustettuina Viron markkinoilla. Viroon etabloituneisiin suomalaisyrityksiin kuuluvat mm. Valio, Hesburger ja Tiimari.

Ulkomaisten sijoittajien syyt investoida Viroon riippuvat paitsi yrityksen kotimaasta, myös toimialasta. Suomalaisille yrityksille yksi tärkeimmistä syistä on Viron maantieteellinen sijainti¹⁸⁵. Tämän lisäksi monet suomalaiset yritykset kokevat Viroon etabloitumisen luontevana valintana siksi, että maa on kielellisesti ja kulttuurisesti lähellä Suomea¹⁸⁶.

Etenkin tuotantoyritykset ovat laajentaneet tai siirtäneet toimintaansa Suomesta Viroon myös kustannussyistä: Viron alhaisista työntekijäpalkoista johtuen tuotantokustannukset ovat siellä huomattavasti alhaisemmat kuin Suomessa¹⁸⁷. Nousujohteisesta palkkakehityksestä huolimatta palkat ovat Virossa edelleen huomattavasti Suomen tasoa alhaisemmat, ja etenkin Tallinnan ulkopuolella ansiotaso putoaa merkittävästi pääkaupungin palkkoihin verrattuna¹⁸⁸. Tuotantokustannusten kasvu vähentää

¹⁷⁹ Oljelund & Garmer 2006

¹⁸⁰ Kosonen 2007

¹⁸¹ Kosonen & Tani 2006: 28

¹⁸² CEMAT 2005: 68

¹⁸³ Spiridovitsh 2008: 17

¹⁸⁴ CEMAT 2005: 19

¹⁸⁵ CEMAT 2005: 60

¹⁸⁶ CEMAT 2005: 58

¹⁸⁷ CEMAT 2005: 59

¹⁸⁸ Kosonen 2007

kuitenkin jatkuvasti kannattavuutta siirtää tuotantoa Viroon kustannussäästöjen toivossa¹⁸⁹.

Vähittäiskauppaa ja elintarviketeollisuutta harjoittavat yritykset ovat puolestaan laajentaneet toimintaansa Suomesta Viroon pääasiassa markkinapotentiaalin takia. Etabloituminen tulee näillä yrityksillä ajankohtaiseksi useimmiten silloin, jos kotimaan markkinoilla ei enää ole mahdollisuutta merkittävään kasvuun.¹⁹⁰ Suomalaisista elintarvikealan yrityksistä Viroon ovat etabloituneet mm. Valio ja Fazer. Useat suomalaisyritykset näkevät Baltian maat jo osana laajennettua kotimarkkina-alueitaan¹⁹¹.

Luvussa 5 käsitellään Viron yritysverotusta, joka on ominaisuuksiltaan ainutlaatuinen. Sen on usein nähty olevan myös osasy syy Viroon etabloitumiselle yritystoimintaa suosivien ominaisuuksiensa vuoksi¹⁹². Suomalaisyritykset kokevat maan verotusjärjestelmän pääasiassa positiiviseksi asiaksi¹⁹³, joskin sillä on myös kääntöpuolensa – valtion epäsuorasti perimät verot aiheuttavat suomalaiseen verotusjärjestelmään tottuneessa toimijassa helposti sekaannusta ja saattavat jopa hankaloittaa liiketoimintaa¹⁹⁴. Suomalaisyritykset eivät kuitenkaan myönnä verotuksen olleen oleellinen seikka Viroon etabloituessa¹⁹⁵, ja todennäköisimmin se tarjoaakin useimmissa tapauksissa lisäarvoa etabloitumiskohdetta valittaessa olematta kuitenkaan pääsyy maavalintaan.

Useat suomalaiset toimijat näkivät itsenäistyneessä Virossa myös mahdollisuuden markkinoiden laajentamiseen¹⁹⁶, sillä etenkin vähittäiskauppa oli neuvostoaikojen jäljiltä kehittymätöntä perustuen pääasiassa tori- ja kioskimyyntiin¹⁹⁷. Ulkomaiset vähittäiskaupan ketjut saivatkin tämän vuoksi merkittäviä markkinaosuuksia Viron vähittäiskaupparektorilla¹⁹⁸. Kauppa ketjuuntui Virossa nopeasti, joka hyödytti myös useita suomalaisia alan toimijoita¹⁹⁹. Merkittäviä Virossa toimivia suomalaisyrityksiä ovat mm. Rautakirja, jolla on Virossa yli 200 R-kioskia sekä Stockmann, jolla on Tallinnassa sijaitsevan Stockmann-tavaratalon ja Hobby Hallin lisäksi maanlaajuisesti 14 Seppälä-myymälää²⁰⁰.

Suomalaisyritykset pyrkivät etabloitumaan Viroon jossain määrin jo neuvostoajan loppupuolella, jolloin ulkomaisille yrityksille mahdollistui

¹⁸⁹ Spiridovitsh 2008: 11

¹⁹⁰ CEMAT 2005: 58

¹⁹¹ Kosonen 2007

¹⁹² CEMAT 2005: 58

¹⁹³ CEMAT 2005: 61

¹⁹⁴ CEMAT 2005: 78

¹⁹⁵ CEMAT 2005: 61

¹⁹⁶ CEMAT 2005: 58

¹⁹⁷ Heliste ym. 2007: 41

¹⁹⁸ Heliste ym. 2007: 41

¹⁹⁹ CEMAT 2005: 65

²⁰⁰ Spiridovitsh 2008: 25

toiminta Neuvostoliitossa yhteisyritysten muodossa. Ensimmäinen suomalais-virolainen yhteistyöprojekti julkistettiin vuonna 1987.²⁰¹ Vuoden 1988 lopussa Viroon oli perustettu jo kymmenkunta sellaista yhteisyritystä, joissa oli mukana suomalainen osapuoli.²⁰² Suomalais-yrityksistä täysimittaisen toiminnan Virossa aloitti ensimmäisenä Neste, jonka huoltoasemaverkoston rakentaminen Viroon alkoi vuonna 1990.²⁰³ Myös Nokia siirsi osan tuotannostaan Viroon kyseisenä vuonna.²⁰⁴

Laajemmin suomalaisyritykset investoivat Viroon kuitenkin vasta maan itsenäistymisen jälkeen²⁰⁵, jolloin paikallisten markkinoiden vähäinen kilpailu houkutteli sijoittajia²⁰⁶. Itsenäisyyden alussa investoinnit olivat pääosin vähäisiä, sillä toimintaympäristö koettiin vielä epävarmaksi.²⁰⁷ Suurimmat tuolloin tehdyt suomalaisinvestoinnit liittyivät yksityistämisprosessiin, johon ulkomaiset sijoittajat osallistuivat aktiivisesti.²⁰⁸ Yksityistämisprosessia käsitellään tarkemmin luvussa 3.5.

Viron vuonna 1998 käynnistyneet EU-jäsenyysneuvottelut lisäsivät suomalaissijoittajien mielenkiintoa sekä investointien määrää²⁰⁹, ja EU-jäsenyyden toteututtua vuonna 2004 kehitys jatkui samansuuntaisena viimeistenkin kaupan rajoitteiden poistuttua²¹⁰. Tulevaisuudessa suomalaisten tuotantoyritysten odotetaan siirtävän toimintojaan entistä enemmän Aasiaan Viron tuotantokustannusten ollessa kasvussa²¹¹. Suomalaiset vähittäiskaupan ja palvelualojen yritykset sen sijaan tulevat todennäköisesti jatkossakin etabloitumaan voimakkaasti Viroon markkinoiden ostovoiman kasvaessa²¹². Lisäksi Virolla arvioidaan olevan tulevaisuudessa yhä enemmän kysyntää logistisena kauttakulkumaana²¹³, ja sen logistinen merkitys myös Suomelle on kasvussa²¹⁴.

3.5.2 Ruotsalaiset investoinnit

Suurin investoijamaa Virolle on Ruotsi, jonka osuus kaikista suorista ulkomaisista sijoituksista oli noussut vuoden 2007 loppuun mennessä jo lähes 40 %:iin²¹⁵. Ruotsalaiset ovat investoineet Virossa pääasiassa

²⁰¹ CEMAT 2005: 11

²⁰² CEMAT 2005: 13

²⁰³ Heliste ym. 2007: 36

²⁰⁴ Heliste ym. 2007: 37

²⁰⁵ CEMAT 2005: 63

²⁰⁶ CEMAT 2005: 59

²⁰⁷ CEMAT 2005: 63

²⁰⁸ CEMAT 2005: 64

²⁰⁹ Heliste ym. 2007: 45

²¹⁰ Heliste ym. 2007: 48

²¹¹ Heliste ym. 2007: 51

²¹² Heliste ym. 2007: 48-49

²¹³ CEMAT 2005: 68

²¹⁴ Heliste ym. 2007: 51

²¹⁵ Spiridovitsh 2008: 17

rahoitussektorin toimintoihin. Vuoden 2004 lopussa rahoitussektorin osuus kaikista investoinneista oli 33 %, josta suuressa osassa investoijina ovat ruotsalaiset pankit.²¹⁶

Ruotsin innokkuutta investoijana selittävät pitkälti samat syyt kuin Suomenkin kohdalla. Sekä maantieteellinen läheisyys että kulttuurilliset ja historialliset yhtäläisyydet on nähty merkittävänä syynä sille, miksi Viroon on virrannut ruotsalaisia investointeja. Samoin Viron verotusjärjestelmän ja alhaisten palkkakustannusten uskotaan vaikuttaneen kehitykseen.²¹⁷ Lisäksi yhtenä syynä ruotsalaisten investointien suureen määrään pidetään ruotsalaisten monia muita maita suurempaa uskoa juuri itsenäistyneen Viron tulevaisuutta kohtaan²¹⁸.

Ruotsin merkitys ulkomaisena investoijana kasvoi erityisesti vuonna 1998 tehtyjen pankkikauppojen myötä²¹⁹, jolloin ruotsalaispankit Swedbank ja SEB investoivat Viroon²²⁰ saaden haltuunsa osuudet Viron kahdesta suurimmasta pankista, Hansapankista ja Ühispankista²²¹. SEB osti viimeisen jäljellejääneen osuuden Ühispankista vuonna 2003 saaden näin haltuunsa kaikki yhtiön osakkeet. Swedbank puolestaan sai Hansapankin kokonaisuudessaan omistukseensa vuonna 2005.²²²

Hansapank ja SEB Eesti Ühispank hallitsevat yhdessä 85 %:a koko Viron pankkisektorin varoista²²³. Tämän lisäksi molemmilla pankeilla on toimintaa myös muissa Baltian maissa²²⁴. Viime aikoina on kuitenkin herännyt epäilyksiä pankkien tulevaisuudesta Baltiassa; talouskasvun pysähtymisen pelätään lähivuosina aiheuttavan pankeille pahoja luottotappioita Baltian maissa²²⁵.

Vuonna 1998 Venäjän talouskriisi ajoi myös Baltian maat hetkelliseen lamaan²²⁶. Ruotsalaisinvestointien merkitys Viron pankkisektorille korostuu tämän huomioonottaen, sillä ilman mittavia sijoituksia seuraukset olisivat saattaneet olla huomattavasti pahemmat²²⁷.

Ruotsalaisinvestointien määrä on kasvanut vuosi vuodelta. Vuoden 2001 ulkomaisista investoinneista Ruotsin osuus oli 39,4 %, mutta vuonna 2005 se oli noussut jo 56,4 %:iin. Suomalaiset investoinnit olivat puolestaan

²¹⁶ Kauppapolitiikka 2005

²¹⁷ Oljelund & Garmer 2006

²¹⁸ CEMAT 2005: 19

²¹⁹ Lainela 2000: 11

²²⁰ Põdra 2008: 30

Swedbank on aiemmalta nimeltään FöreningsSparbanken [Oljelund & Garmer 2006].

²²¹ Lainela 2000: 9

²²² Oljelund & Garmer 2006

²²³ Lainela 2000: 9

Ühispank muutettiin vuonna 2005 SEB Eesti Ühispankiksi [Oljelund & Garmer 2006].

²²⁴ Oljelund & Garmer 2006

²²⁵ Baer 2008

²²⁶ Lainela 2000: 5

²²⁷ Spiridovitsh 2008: 27

laskeneet; vuonna 2005 Suomen osuus Viron investoinneista oli 19,6 %, kun se neljä vuotta aikaisemmin oli vielä 25,8 %.²²⁸

²²⁸ Oljelund & Garmer 2006

4 Yrityksen perustaminen

4.1 Käytännön toimet

Yrityksen voi perustaa Viroon kuka tahansa yksityinen oikeus- tai yksityishenkilö²²⁹, joskin tietyt yhtiömuodot vaativat useamman kuin yhden perustajan²³⁰. Virossa ei ole rajoitettu ulkomaalaisten oikeutta perustaa yritystä, joten myös ulkomainen sijoittaja voi yksin perustaa yrityksen Viroon²³¹. Käytännössä yhteistyö paikallisten tahojen kanssa kuitenkin helpottaa huomattavasti yritystoimintaa etenkin yrityksen perustamisvaiheessa²³². Kaikissa rekisteriasioissa virallinen kieli on viron kieli²³³, joten useimmille ulkomaalaisille yrittäjille joko paikallinen yhteistyökumppani tai tulkki on välttämättömyys.

Jotta yritys voisi toimia Virossa, on sen ennen toiminnan käynnistämistä rekisteröidyttävä kaupparekisteriin (*äriregister*)²³⁴. Kaupparekisteriin toimitettavien asiakirjojen tulee aina olla joko alkuperäiskappaleita tai notaarin oikeaksi todistamia jäljennöksiä²³⁵. Virossa on neljä kaupparekisteriä – Tallinnan, Tarton, Pärnun ja Länsi-Virumaan – ja käytettävä rekisteri määräytyy yrityksen kotipaikan mukaan²³⁶.

Kaikkien Virossa toimivien yritysten tulee ilmoittautua työvoimatoimistoon, sairaskassaan sekä eläkekassaan. Tallinnan ulkopuolella toimivilta yrityksiltä vaaditaan lisäksi toimilupa, joka hankitaan paikallisviranomaiselta. Ennen toiminnan aloittamista yhtiöllä tulee olla pankkitili sekä joko vuokrasopimus tai kauppakirja yhtiön toimitiloista.²³⁷ Tietyt toimialat – kuten arvopaperikauppa, lääkäripalvelut ja maanrakennustyöt – ovat luvanvaraisia²³⁸, ja niillä toimiminen vaatii erillistä viranomaisen myöntämää lisenssiä²³⁹.

Kaikkien yritysten tulee lisäksi rekisteröityä verovirastoon viimeistään toiminnan käynnistyessä²⁴⁰. Arvonlisäverovelvollisuus tulee Virossa voimaan silloin, kun yrityksen vuosittainen liikevaihto ylittää 250 000 EEK²⁴¹. Viimeistään kyseisen ehdon täyttyessä yritys tulee erikseen rekisteröidä myös arvonlisäverovelvolliseksi²⁴².

²²⁹ Pedak 2005: 8

²³⁰ Raidla & Partners 2005: 34

²³¹ Pedak 2005: 8

²³² CEMAT 2005: 84

²³³ Stauffer 1997: 11

²³⁴ Raidla & Partners 2005: 33

²³⁵ Stauffer 1997: 11

²³⁶ Pedak 2005: 8

²³⁷ Stauffer 1997: 99

²³⁸ Stauffer 1997: 115

²³⁹ Stauffer 197: 99

²⁴⁰ Stauffer 1997: 107

²⁴¹ Pedak 2005: 16

²⁴² Stauffer 1997: 107

Liikelyhteisön nimeämistä koskevat pitkälti samat säännöt kuin Suomessakin. Nimen tulee aina erottua selkeästi muista Viron kaupparekisteriin rekisteröidyistä yrityksistä. Nimi ei saa antaa harhaanjohtavaa kuvaa yrityksestä, eikä se saa olla hyvän tavan vastainen.²⁴³ Lähtökohtaisesti nimessä ei myöskään saa olla viittausta Viron valtion tai paikallishallinnon elimiin, ja kaupungin nimen mainitseminen yhtiön nimessä edellyttää kaupunginhallituksen lupaa²⁴⁴. Yksityisen elinkeinonharjoittajan tapauksessa yhtiön nimi koostuu ainoastaan yrittäjän etu- ja sukunimestä²⁴⁵. Muiden yhtiömuotojen kohdalla joko nimen alkuun tai loppuun tulee liittää yhtiömuotoa osoittava tunnus tai sen lyhenne²⁴⁶. Ulkomaisen sivuliikkeen nimen tulee muodostua emoyhtiön nimestä sekä sivuliikettä kuvaavasta ”*Eesti filiaal*”-liitteestä²⁴⁷.

Kuten Suomessa, myös Virossa kaikki yritykset ovat lain mukaan kirjanpitovelvollisia. Yrityksellä voi olla oma kirjanpitäjä, tai se voi käyttää ulkopuolista kirjanpitoa. Sisällöltään kirjanpito vastaa suomalaista käytäntöä. Asianmukaisen kirjanpidon järjestäminen on yrityksen johdon vastuulla. Määräyksien noudattamatta jättäminen voi aiheuttaa juridiseen henkilöön kohdistuvia sanktioita, kuten toimintakiellon yritykselle.²⁴⁸

4.2 Yhtiömuodot

Perustettaessa yritystä Virossa valittavana on neljä yhtiömuotoa: avoin yhtiö (*täisühing*), kommandiittiyhtiö (*usaldusühing*), osakkuusyhtiö (*osaühing*) sekä osakeyhtiö (*aktsiaselts*)²⁴⁹. Yksityinen liikkeenharjoittaja voi harrastaa liiketoimintaa myös pelkän toiminimen alla²⁵⁰. Virossa käytössä olevista yhtiömuodoista löytyy jonkin verran samankaltaisuuksia Suomessa esiintyvien yhtiömuotojen kanssa, joskin myös eroavaisuuksia on. Edellä mainittujen yhtiömuotojen lisäksi Virossa on mahdollista toimia voittoa tavoittelevana osuuskuntana tai ulkomaisen yhtiön sivuliikkeenä (*filiaal*).²⁵¹

Omistajan henkilökohtainen vastuu yrityksen velvoitteista avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä vähentää kyseisten yhtiömuotojen

²⁴³ Stauffer 1997: 11

²⁴⁴ Stauffer 1997: 27, 53

²⁴⁵ Stauffer 1997: 13

²⁴⁶ Stauffer 1997: 12

²⁴⁷ Stauffer 1997: 86

²⁴⁸ Stauffer 1997: 102

²⁴⁹ Raidla & Partners 2005: 33

²⁵⁰ Pedak 2005: 7

²⁵¹ Pedak 2005: 7

suosiota Virossa²⁵². Osakkuusyhtiö – toiselta nimeltään rajavastuuyhtiö – onkin yhtiömuodoista ehdottomasti yleisin²⁵³. Osakeyhtiö on Virossa suosittu pääasiassa suurten yritysten yhtiömuotona²⁵⁴.

4.2.1 Avoin yhtiö (täisühing)²⁵⁵

Avoimella yhtiöllä tulee Virossa olla vähintään kaksi perustajaa samoin kuin Suomessa. Sen toiminta perustuu yhtiösopimukseen, jonka yhtiökumppanit tekevät keskenään. Yhtiön pääoma koostuu omistajien panostamasta summasta, josta sovitaan erikseen yhtiösopimuksessa. Kaikki yhtiön omistajat ovat henkilökohtaisessa vastuussa yrityksen velvoitteista koko omaisuudellaan.

Osallisuutta avoimeen yhtiöön on rajoitettu Virossa siinä määrin, että viranomaistahot eivät voi olla yhtiöön osallisina. Lisäksi uusia yhtiökumppaneita voidaan ottaa ainoastaan siinä tapauksessa, että kaikki yhtiön omistajat sen hyväksyvät.

Viron lain mukaan kaikilla omistajilla on sekä oikeus että velvollisuus osallistua yhtiön johtamiseen. Laki ei kuitenkaan määrittele osakkaiden sisäisiä velvollisuuksia yksityiskohtaisemmin, vaan antaa omistajille vapauden johtaa yhtiötä parhaaksi katsomallaan tavalla.

4.2.2 Kommandiittiyhtiö (usaldusühing)²⁵⁶

Vastuun jakautuminen on suurin yksittäinen ero avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön välillä. Kommandiittiyhtiössä on oltava vähintään yksi sellainen omistaja, joka on henkilökohtaisessa vastuussa yrityksen velvoitteista koko omaisuudellaan. Tämän lisäksi kommandiittiyhtiössä on oltava myös vähintään yksi äänetön yhtiömies, joka vastaa yrityksen velvoitteista ainoastaan sillä summalla, jonka on yritykseen sijoittanut.²⁵⁷

Äänettömällä yhtiömiehellä on oikeus osallistua päätöksentekoon tasavertaisena jäsenenä muiden omistajien kanssa. Ellei yhtiösopimuksessa ole toisin sovittu, hänellä ei kuitenkaan ole oikeutta toimia yksin yrityksen johdossa eikä hänellä myöskään ole allekirjoitusoikeutta.

²⁵² Raidla & Partners 2005: 34

²⁵³ Raidla & Partners 2005: 33

²⁵⁴ Pedak 2005: 7

²⁵⁵ Raidla & Partners 2005: 34

²⁵⁶ Raidla & Partners 2005: 34

²⁵⁷ Raidla & Partners 2005: 34

4.2.3 Rajavastuuyhtiö eli osakkuusyhtiö (osaühing, OÜ)

Rajavastuuyhtiö, toiselta nimeltään osakkuusyhtiö, on ylivoimaisesti yleisin yhtiömuoto Virossa. Vuoden 2005 lokakuussa Virossa oli rekisteröity n. 95 000 yritystä, joista 68 % (määrällisesti n. 65 000) oli rajavastuuyhtiöitä. Määrä oli tuolloin kasvanut edellisvuodesta lähes 6000 yrityksellä.²⁵⁸

Rajavastuuyhtiön malli on alun perin otettu Saksasta²⁵⁹, jossa rajavastuuyhtiö on myös yleisin käytetty yhtiömuoto²⁶⁰. Kyseiselle yhtiömuodolle ei löydy täydellistä vastinetta suomalaisista yhtiömuodoista, mutta tietyin varauksin se voidaan rinnastaa suomalaiseen osakeyhtiöön²⁶¹.

Rajavastuuyhtiö perustetaan osakkaiden välisellä perustamissopimuksella (*asutamisleping*), joka toimii myös yrityksen kaupparekisteri-ilmoituksena²⁶². Tämän lisäksi yritykseltä vaaditaan yhtiöjärjestys²⁶³, josta tulee ilmetä mm. osingonjakoa koskevat säännöt²⁶⁴.

Rajavastuuyhtiön tapauksessa perustajien lukumäärää ei ole rajoitettu²⁶⁵, mutta rajavastuuyhtiö on yleisimmin PK-sektorissa käytetty yhtiömuoto²⁶⁶. Näin ollen omistajien lukumäärä on myös tavallisimmin suhteellisen pieni²⁶⁷. Myös ulkomaisten yritysten Viroom perustamat tytäryritykset ovat nykyisin yhä useammin rajavastuuyhtiöitä²⁶⁸.

Rajavastuuyhtiön pakollisia toimielimiä ovat hallitus ja yhtiökokous (osakkaiden kokous). Tämän lisäksi hallintoneuvosto on pakollinen silloin, jos yrityksen osakepääoma ylittää 400 000 EEK ja hallituksessa on vähemmän kuin kolme jäsentä tai jos yhtiöjärjestyksessä on erikseen niin määrätty.²⁶⁹

Rajavastuuyhtiön osuus antaa omistajalleen oikeuden osallistua yhtiön voitonjakoon sekä päätöksentekoon yhtiökokouksessa. Pääsääntöisesti yhtiökokous on päätösvaltainen, kun vähintään puolet osuuksien tuottamasta äänimäärästä on edustettuna. Yhtiöjärjestyksessä voi kuitenkin olla tästä poikkeavia edellytyksiä. Yhtiökokouksessa jokaisen omistajan äänimäärä on suhteessa hänen omistamansa osuuden nimellisarvoon.

²⁵⁸ Pedak 2005: 7

²⁵⁹ Pedak 2005: 8

²⁶⁰ Haarhaus 2008

²⁶¹ Pedak 2005: 8

²⁶² Pedak 2005: 8

²⁶³ Pedak 2005: 8

²⁶⁴ Raidla & Partners 2005: 35

²⁶⁵ Raidla & Partners 2005: 35

²⁶⁶ Pedak 2005: 8

²⁶⁷ Raidla & Partners 2005: 35

²⁶⁸ Pedak 2005: 8

²⁶⁹ Pedak 2005: 9

Yhtiökokouksessa päätetään mm. yhtiöjärjestyksen muuttamisesta, osuuspääoman muuttamisesta ja yhtiön voitonjaosta.²⁷⁰

Hallituksen tehtävä on johtaa ja edustaa yhtiötä. Se on vastuussa yrityksen jokapäiväisestä liiketoiminnasta ja mm. kirjanpidon järjestämisestä.²⁷¹ Hallituksessa voi olla yksi tai useampi osuudenomistajien valitsema jäsen²⁷². Tavallisin käytäntö on, että hallituksessa on ainoastaan yksi jäsen, jota kutsutaan yrityksen johtajaksi²⁷³. Hallituksen jäsenen tulee olla oikeustoimikelpoinen luonnollinen henkilö²⁷⁴. Kukin hallituksen jäsen edustaa yhtiötä yksin, ellei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty²⁷⁵. Jos yhtiöllä on hallintoneuvosto, tulee hallituksen noudattaa sen määräyksiä²⁷⁶.

Rajavastuuyhtiössä omistajat eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa yrityksen velvoitteista²⁷⁷, vaan jokainen osakas on vastuussa ainoastaan omistamansa yhtiöosuuden määrällä. Rajavastuuyhtiö on kuitenkin itse vastuussa velvoitteistaan koko omaisuudellaan²⁷⁸.

Rajavastuuyhtiön osuuspääoman tulee olla suuruudeltaan vähintään 40 000 EEK (n. 2560 €), ja sen on oltava kokonaisuudessaan maksettu ennen kuin yritys voidaan rekisteröidä kaupparekisteriin²⁷⁹. Osuuspääoma on jaettu osuuksiin. Yhden osuuden nimellisarvon tulee olla vähintään 100 EEK tai sen kerrannainen.²⁸⁰ Jokaisella osakkaalla on yksi osuus, jonka nimellisarvo vaihtelee sijoitetun pääoman mukaisesti²⁸¹, ja osuuden nimellisarvo kasvaa osakkaan lisätessä omistustaan yrityksessä²⁸². Rajavastuuyhtiön osuudet eivät ole arvopapereita siten kuin osakeyhtiön osakkeet²⁸³. Laki ei myöskään velvoita yrityksiä rekisteröimään osuuksiaan Viron arvopapereiden keskusrekisteriin (*EVK, Eesti väärtpaberite keskregister*), joskin yritys voi halutessaan niin tehdä²⁸⁴. Osuuksia voi kuitenkin myydä osakkeiden tapaan myös yrityksen ulkopuolisille ostajille²⁸⁵, jolloin osakkailla on aina etuosto-oikeus²⁸⁶.

²⁷⁰ Stauffer 1997: 29, 38

²⁷¹ Pedak 2005: 10

²⁷² Stauffer 1997: 41-42

²⁷³ Pedak 2005:11

Viron lainsäädäntö ei tunne toimitusjohtajan käsitettä, mutta suomalaista toimitusjohtajaa vastaa käytännössä hallituksen puheenjohtaja (tai sen ainoa jäsen) [Pedak 2005: 15].

²⁷⁴ Stauffer 1997: 41

²⁷⁵ Pedak 2005: 11

²⁷⁶ Stauffer 1997: 41

²⁷⁷ Raidla & Partners 2005: 35

²⁷⁸ Stauffer 1997: 27

²⁷⁹ Raidla & Partners 2005: 35

²⁸⁰ Raidla & Partners 2005: 35

²⁸¹ Pedak 2005: 8

²⁸² Stauffer 1997: 29

²⁸³ Pedak 2005: 8

²⁸⁴ Raidla & Partners 2005: 35

²⁸⁵ Pedak 2005: 8

²⁸⁶ Raidla & Partners 2005: 35

Voitto yrityksestä nostetaan osingon muodossa²⁸⁷. Voitonjako suoritetaan kerran vuodessa taseessa vahvistetusta voitosta. Ellei yhtiöjärjestys toisin määrää, maksetaan voitto omistajille osuuden nimellisarvon mukaan.²⁸⁸

Rajavastuuyhtiöllä on tilintarkastusvelvollisuus ainoastaan siinä tapauksessa, että sen osuuspääoma ylittää suuruudeltaan 400 000 EEK, sen rekisteröintidokumenteissa on säädetty niin tai yrityksellä on sellaisia toimintoja, jotka kirjanpitolain mukaan vaativat tilintarkastusta²⁸⁹.

4.2.4 Osakeyhtiö (aktsiaselts, AS)

Osakeyhtiö on yhtiömuotona suosittu lähinnä suurten yritysten keskuudessa²⁹⁰, ja se valitaankin yhtiömuodoksi yleensä silloin, jos yritystoiminta on laajamittaista tai yhtiö halutaan noteerata pörssissä. Tämä näkyy myös osakeyhtiöiden määrässä; vuoden 2005 lokakuussa Virossa oli 95 000 yritystä. Näistä osakeyhtiöitä oli hieman yli 6 %, joka on määrällisesti n. 6000 yritystä. Verrattaessa vuosia 2004 ja 2005 on huomattavissa, että osakeyhtiöiden määrässä oli tapahtunut hienoista laskua. Tämä vaikuttaisi olevan tämän hetken trendi.²⁹¹

Tilastot kuitenkin todistavat osakeyhtiöiden olevan vähäisestä määrästä huolimatta parhaiten menestyviä; liikevaihdolla mitattuna Viron sadasta suurimmasta yrityksestä 90 % oli osakeyhtiöitä vuonna 2005²⁹².

Vaikka osakeyhtiö muistuttaakin monessa suhteessa rajavastuuyhtiötä, on laki kuitenkin asettanut sille joissain asioissa tiukempia vaatimuksia. Siinä missä rajavastuuyhtiöltä vaaditaan tilintarkastusta ainoastaan tietyissä tapauksissa, osakeyhtiöllä tilintarkastusvelvollisuus on aina.²⁹³ Tilintarkastajan tulee olla luonnollinen henkilö, jolle on annettu oikeus toimia tilintarkastajana eli hänellä on lisenssi²⁹⁴. Toinen poikkeava säädös koskee toimielimiä: osakeyhtiön kohdalla hallintoneuvosto on aina pakollinen toimielin, kun rajavastuuyhtiöltä sitä vaaditaan vain tiettyjen ehtojen täytyessä²⁹⁵.

Kenties konkreettisin ero rajavastuuyhtiön ja osakeyhtiön välillä on kuitenkin osakepääoman suuruus. Osakeyhtiön minimiosakepääoma on

²⁸⁷ Raidla & Partners 2005: 35

²⁸⁸ Stauffer 1997: 30-31

²⁸⁹ Raidla & Partners 2005: 35

²⁹⁰ Pedak 2005: 8

²⁹¹ Pedak 2005: 7

²⁹² Pedak 2005: 8

²⁹³ Pedak 2005: 11

²⁹⁴ Stauffer 1997: 77-78

²⁹⁵ Pedak 2005: 9

400 000 EEK (n. 25 600 €), ja sen tulee olla kokonaisuudessaan maksettu ennen kuin yritys voidaan rekisteröidä kaupparekisteriin.²⁹⁶

Osakeyhtiön osakepääoma on jaettu osakkeiksi, ja yhden osakkeen nimellisarvon tulee olla vähintään 10 EEK tai sen kerrannainen. Nimellisarvoltaan samansuuruiset osakkeet tuottavat saman äänimäärän.²⁹⁷ Osakekirjoja ei Virossa enää ole käytössä, vaan ne on korvattu arvo-osuustileille tehtävillä kirjauksilla.²⁹⁸

Osakeyhtiöllä on lain mukaan velvollisuus rekisteröidä osakkeensa Viron arvopaperien keskusrekisteriin (EVK)²⁹⁹, joka ylläpitää kaikkien osakeyhtiöiden osakas- ja osakerekisteriä³⁰⁰. Kaikki Tallinnan pörssissä³⁰¹ tehdyt arvopaperikaupat järjestetään kyseisen rekisterin kautta, joten ainoastaan siellä rekisteröitynä olevia arvopapereita voidaan kaupata pörssissä. Rekisteritiedot ovat julkisia.³⁰²

Kuten rajavastuuyhtiöstä, myös osakeyhtiöstä nostetaan voittoa osingon muodossa. Osingot tulee jakaa osakkeenomistajille pro rata- säännön mukaisesti, eli perustuen kunkin osakkeenomistajan osakkeiden nimelliseen määrään.³⁰³ Osinko maksetaan yhtiön nettovoitosta kerran vuodessa. Osingot maksetaan aina rahana yhtiökokouksen vahvistettua osingon suuruuden.³⁰⁴

Osake oikeuttaa osakkeenomistajan osallistumaan yhtiökokouksiin ja niiden päätöksentekoon sekä voitonjakoon ja yrityksen toiminnan loppuessa jäljellejäävän omaisuuden jakoon. Osakeyhtiö voi kuitenkin laskea liikkeelle myös äänioikeudettomia osakkeita, jotka oikeuttavat haltijansa voitonjakoon sekä yritystoiminnan loppuessa jäljellejäävän omaisuuden jakoon, mutta eivät oikeuta osallistumista yhtiön päätöksentekoon. Kyseisenkaltaisia osakkeita kutsutaan etuoikeutetuiksi osakkeiksi, ja niiden nimellisarvojen yhteissumma saa olla enintään kolmasosa koko osakepääomasta.³⁰⁵

Osakkeenomistajat eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön velvoitteista, vaan heidän vastuunsa rajoittuu heidän sijoittamansa osakepääoman määrään. Osakeyhtiö on kuitenkin itse vastuussa velvoitteistaan koko omaisuudellaan.³⁰⁶

²⁹⁶ Raidla & Partners 2005: 36

²⁹⁷ Stauffer 1997: 54

²⁹⁸ Pedak 2005: 8

²⁹⁹ Raidla & Partners 2005: 36

³⁰⁰ Pedak 2005: 8

³⁰¹ Vuonna 1996 avattu Tallinnan pörssi on osa pohjoismaista OMX-ryhmää [Spiridovitsh 2008: 27].

³⁰² Raidla & Partners 2005: 36

³⁰³ Raidla & Partners 2005: 36

³⁰⁴ Stauffer 1997: 67

³⁰⁵ Stauffer 1997: 54

³⁰⁶ Stauffer 1997: 53

Osakeyhtiön pakollisiin toimielimiin kuuluu yhtiökokouksen ja hallituksen lisäksi hallintoneuvosto³⁰⁷. Hallintoneuvoston tehtäviin kuuluu yhtiön toiminnan suunnittelu sekä sen johtamisen järjestäminen, joka sisältää hallituksen jäsenten valitsemisen sekä hallituksen toiminnan valvomisen. Ellei yhtiöjärjestys edellytä suurempaa jäsenmäärää, kuuluu hallintoneuvostoon pääsääntöisesti kolme jäsentä, joilla kullakin on yksi ääni. Hallintoneuvoston valitsee yhtiökokous viideksi vuodeksi kerrallaan. Hallintoneuvoston kokouksissa tulee olla paikalla vähintään puolet jäsenistä. Hyväksyttyyn päätökseen vaaditaan puolet äänistä.³⁰⁸

Yhtiökokous on vähintään kerran vuodessa pidettävä osakkeenomistajien kokous³⁰⁹. Yhtiökokouksessa päätettäviin asioihin kuuluvat mm. osakeyhtiön osakepääoman muuttaminen ja yhtiöjärjestyksen muuttaminen. Kokous on lain mukaan päätösvaltainen, jos edustettuna on vähintään puolet osakkaiden tuottamasta äänimäärästä. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin edellyttää myös suurempaa edustusta.³¹⁰

Osakeyhtiön hallituksen tehtävä on johtaa ja edustaa yhtiötä. Hallitukseen voi kuulua yksi tai useampi jäsen, joista jokainen voi edustaa yhtiötä yksin, ellei yhtiöjärjestyksessä ole erityisiä rajoituksia asiaan liittyen.³¹¹ Lisäksi hallitus laatii kirjanpitokertomuksen ja toimintakertomuksen tilikauden päätyttyä. Useimmiten kertomusten tekemisestä on tarkat määräykset yhtiöjärjestyksessä; muussa tapauksessa noudatetaan kirjanpitolain säädöksiä.³¹²

4.2.5 Voittoa tavoitteleva osuuskunta (tulundusühistu)³¹³

Edellä mainittujen vaihtoehtojen ohella Virossa on mahdollista perustaa myös näistä selkeästi erottuva yhtiömuoto, voittoa tavoitteleva osuuskunta. Sen toiminnan tarkoitus on yhteistoiminnan kautta tukea jäsentensä taloudellisia etuja. Jäsenet voivat toimia yhteistyössä esimerkiksi kuluttajina, tavarantoimittajina tai tiettyjen etuuskien saajina. Tyypillinen esimerkki tästä yhtiömuodosta on osuuskunta, joka on suunniteltu tukemaan tietyn maataloustuotteen tuottajia tai viljelijöitä.

Voittoa tavoittelevan osuuskunnan perustajat voivat olla joko luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä. Luonnollisten henkilöiden tapauksessa perustajien vähimmäislukumäärä on viisi. Pienempi perustajamäärä

³⁰⁷ Pedak 2005: 9

³⁰⁸ Stauffer 1997: 74-76

³⁰⁹ Stauffer 1997: 68

³¹⁰ Stauffer 1997: 70

³¹¹ Stauffer 1997: 72-73

³¹² Stauffer 1997: 78

³¹³ Raidla & Partners 2005: 37

hyväksytään siinä tapauksessa, että vähintään kolme perustajista on yhteisöjä. Laki ei aseta rajoituksia perustajien asuinmaasta.

Laki ei edellytä osuuskunnan jäseniä ottamaan yhtiön velvoitteita henkilökohtaiselle vastuulleen. Yhtiösopimuksessa voidaan kuitenkin erikseen sopia, että jäsenet ovat henkilökohtaisesti vastuussa yrityksen velvoitteista sekä yhdessä että erikseen. Ellei sopimusta henkilökohtaisesta vastuusta tehdä, on jokaisen jäsenen maksettava yhtiöön pääomaosuus. Osuuskunnan tapauksessa vähimmäispääoma on 40 000 EEK (n. 2560 €).

Jäsenille jaetaan osinkoa ainoastaan siinä tapauksessa, että yhtiösopimuksessa on sovittu siitä erikseen. Muussa tapauksessa voitot talletetaan vararahastoon, josta jäsenille ei jaeta osinkoa.

Osuuskunnalla on tilintarkastusvelvollisuus siinä tapauksessa, että sen pääoma ylittää 400 000 EEK tai joko yrityksen perustamisasiakirjat tai kirjanpitolaki niin vaativat.

4.2.6 Ulkomaisen yhtiön sivuliike (filiaal)

Ulkomaiset yritykset, jotka haluavat toimia Virossa pysyvästi tarjoten tuotteita tai palveluita paikallisille markkinoille, voivat perustaa sivuliikkeen³¹⁴. Kyseinen toimintamuoto on varteenotettava erityisesti silloin, kun liiketoiminta Virossa ei ole laajamittaista³¹⁵. Sivuliike tulee rekisteröidä Viron kaupparekisteriin toimittamalla hakemuksen lisäksi vaaditut asiakirjat. Tietynlaisten yritysten, kuten EU:n ulkopuolelta tulevien pankkien ja vakuutusyhtiöiden, on lisäksi hankittava toimilupa.³¹⁶

Sivuliike ei ole itsenäinen oikeushenkilö, joten sen perustaminen ei edellytä osakepääoma- tai muuta vastaavaa sijoitusta³¹⁷. Ulkomainen emoyhtiö on täydessä vastuussa sivuliikkeen toiminnasta³¹⁸. Sivuliike itse on kuitenkin kirjanpito- ja verovelvollinen Virossa. Vaadittaessa sen on myös esitettävä emoyhtiön vahvistettu tilinpäätös käännoksineen kaupparekisterille.³¹⁹

Emoyhtiö on velvollinen nimittämään sivuliikkeelle yhden tai useamman johtajan, joka on vastuussa emoyhtiölle³²⁰. Johtajan on oltava oikeustoimikelpoinen luonnollinen henkilö³²¹, ja tämä on vastuussa mm.

³¹⁴ Raidla & Partners 2005: 38

³¹⁵ Pedak 2005: 12

³¹⁶ Raidla & Partners 2005: 38

³¹⁷ Stauffer 1997: 86

³¹⁸ Pedak 2005: 12

³¹⁹ Pedak 2005: 12

³²⁰ Raidla & Partners 2005: 38

³²¹ Stauffer 1997: 86

siitä, että sivuliikkeen kirjanpito hoidetaan Viron säädösten mukaisesti³²². Johtajan vastuulla on myös tehdä sivuliikkeen kaupparekisterihakemus³²³. Vähintään yhdellä johtajista on oltava kotipaikka EU- tai ETA-alueella³²⁴. Ellei toisin ole sovittu, voi jokainen sivuliikkeen johtajista edustaa yhtiötä yksin³²⁵. Sivuliikkeen johtaja on rinnastettavissa yhtiön johtajaan (hallitukseen)³²⁶.

Niiden ulkomaisten yritysten, jotka eivät sitoudu jatkuvaan kaupalliseen toimintaan Virossa oman nimensä alla, ei tarvitse rekisteröidä sivuliikettä kaupparekisteriin. Sivuliikettä ei tarvitse rekisteröidä esimerkiksi siinä tapauksessa, että ulkomainen yritys haluaa ostaa virolaisen yrityksen osakkeita. Tietyissä tapauksissa kuitenkin kaupparekisteriin rekisteröimättömien ulkomaisten yritysten täytyy rekisteröityä erikseen veroviranomaisille.³²⁷

³²² Raidla & Partners 2005: 38

³²³ Stauffer 1997: 86

³²⁴ Pedak 2005: 12

³²⁵ Stauffer 1997: 86

³²⁶ Pedak 2005: 12

³²⁷ Raidla & Partners 2005: 38

5 Verotus

Viron verolaki tuli voimaan heinäkuussa 2002 ja toimii perustana Viron verotussäännöksille. Yrityksen kannalta tärkeimpiä verotukseen liittyviä lakeja ovat vuonna 2000 voimaantullut tuloverolaki ja vuonna 2004 voimaantullut arvonnäisäverolaki. Tämän lisäksi on olemassa erilaisia asetuksia koskien sosiaaliveroa, maaveroa, uhkapeliveroa ja valmisteveroa.³²⁸

Valmistevero koskee EU:n sääntöjen mukaisesti alkoholia, tupakkaa ja polttoainetta. Tämän lisäksi Virossa on valmistevero pakkauksille. Alkoholin ja tupakan valmisteveron osalta Virolla on siirtymäkausi vuoden 2009 loppuun asti.³²⁹ Tämän jälkeen hinnoissa on valmisteveron korottamisen myötä odotettavissa hintojen nousua kyseisten tuotteiden osalta³³⁰.

Maavero on Virossa ainoa omaisuuteen liittyvä vero. Se peritään kiinteistön omistajilta ja sen suuruus on 0,1–2,5 % maan verotusarvosta laskettuna.³³¹ Tulovero sisältää sekä valtiollisen että kunnallisen veron osuuden³³². Laki kuitenkin mahdollistaa kunnille myös erillisten verojen, kuten moottoriajoneuvoveron tai mainosveron, perinnän³³³.

Viron hakiessa EU-jäsenyyttä yksi keskustelua herättäneistä aiheista oli juuri maan verotusjärjestelmä. Maan tuloverolaki poikkeaa radikaalisti muiden EU-maiden verotusmalleista ja EU:n puolelta sen on katsottu rikkovan Euroopan unionin säädöksiä, sillä nykyinen yhteisöverotusmalli on ristiriidassa EU:n emo- ja tytäryhtiödirektiivin kanssa³³⁴. Tuloverotuksessa on tapahtunut muutoksia vuosittain maan Euroopan unioniin liittymisen jälkeen³³⁵, ja yhä suurempia muutoksia on odotettavissa vuoden 2009 alusta lähtien, jolloin yhteisöverotusta koskeva ylimenokausi päättyy³³⁶.

³²⁸ Raidla & Partners 2005: 110

³²⁹ Pedak 2005: 16

³³⁰ CEMAT 2005: 79

³³¹ Pedak 2005: 16

³³² Pedak 2005: 15

³³³ Stauffer 1997: 110

³³⁴ Pedak 2008: 13-14

³³⁵ Angelov 2008: 1

³³⁶ Pedak 2005: 15

5.1 Tuloverotus

Viron tuloverolaki hyväksyttiin 15.12.1999 ja se tuli voimaan vuoden 2000 alusta. Siinä säädetään sekä yksityishenkilöiden tuloverotuksesta että elinkeinonharjoittajien yritystulon verotuksesta.³³⁷

Viron tuloverolaki on muodoltaan ainutlaatuinen. Verotuksen yksi erityispiirre on tasaverojärjestelmä³³⁸. Järjestelmän mukaan kaikkia tuloverovelvollisia – niin yksityishenkilöitä kuin yrityksiäkin – verotetaan samalla tuloveroprosentilla³³⁹. Toinen erityispiirre liittyy yritysverotuksen poikkeaviin säädöksiin (ks. tarkemmin luku 5.1.1).

Vuoteen 2004 asti Viron veroprosentti oli 26 %³⁴⁰. Kyseisenä vuonna parlamentti kuitenkin päätti leikata veroja, ja tarkoitus oli laskea veroprosenttia vuosittain yhden prosenttiyksikön verran vuoteen 2009 asti, jolloin saavutettaisiin 20 %:n suuruinen veroprosentti³⁴¹. Uuden suunnitelman mukaan tuloveroa tullaan kuitenkin leikkaamaan vielä enemmän siten, että vuonna 2011 saavutettaisiin tavoiteveroprosentti 18 %³⁴².

5.1.1 Yritysverotus

Pääperiaatteena yritysten kohdalla on se, että uudelleensijoitettua voittoa ei veroteta lainkaan. Verotuksen alaista on näin ollen ainoastaan se osuus voitosta, joka jaetaan yrityksestä ulos.³⁴³ Yritys voi jättää voiton jakamatta määrättömäksi ajaksi. Näin ollen voidaankin puhua veron lykkääntymisestä.³⁴⁴

Yritysverotus koskee kaikkea voitonjakoa riippumatta siitä, missä muodossa voittoa jaetaan³⁴⁵. Näin ollen osinkojen ja muun voitonjaon lisäksi verotetaan myös lahjoja, lahjoituksia ja edustuskuluja. Myös työntekijöiden luontoiseduista aiheutuvat verot tulevat yrityksen maksettaviksi.³⁴⁶

³³⁷ Pedak 2005: 14

³³⁸ CEMAT 2005: 77

³³⁹ Pedak 2008: 14

³⁴⁰ CEMAT 2005: 78

³⁴¹ Pedak 2005: 15

Alkuperäisen muutossuunnitelman etenemisnopeudesta on eri lähteillä toisistaan poikkeavaa tietoa: sekä Georgi Angelov että Raidla & Partners esittävät jo vuoden 2007 tavoiteveroprosentiksi 20 % [Angelov 2008: 1, Raidla & Partners 2005: 110]. Verotusjärjestelmän muutos on kuitenkin edennyt Kalle Pedakin esittämässä aikataulussa siten, että vuonna 2008 tuloveroaste on 21 % [Pedak 2005: 15].

³⁴² Pedak 2008: 13

³⁴³ Angelov 2008: 1

³⁴⁴ Pedak 2005: 14

³⁴⁵ Angelov 2008: 1

³⁴⁶ Pedak 2005: 14

Viron tuloverotus on yrityksiä suosiva ja sen tarkoitus on kannustaa yrityksiä tekemään investointeja ja maksimoimaan yrityksen tuottavuus. Järjestelmä ei kuitenkaan ole yksiselitteisesti hyvä asia, sillä varojen siirtoa yrityksen omistajille ja työntekijöille valvotaan Virossa erittäin tarkasti. Sellaiset menoerät, jotka Suomessa ovat vähennyksen alaisia ja jopa lain määrittämiä, saattavatkin Virossa usein olla veron alaisia.³⁴⁷

Osinkoa jaettaessa yritys maksaa aina ensin yhteisöveron voimassaolevan veroprosentin mukaisesti. Yritys maksaa näin ollen osingon lisäksi myös siitä tietyn prosenttiosuuden yhtiöveroa. Tämän jälkeen osingonsaajaa verotetaan erikseen saamastaan osingosta henkilöveroasteen mukaisesti.³⁴⁸ Vuonna 2008 sekä yhtiövero että henkilövero on 21 %.

Viron parlamentti hyväksyi maaliskuussa 2008 lakimuutokset yhteisöverotusta koskien, ja niiden on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2009 alusta. Esityksen mukaan uudelleeninvestoitavalla voitolla säilyisi nollaverotus. Tulovero maksettaisiin tulevaisuudessa osingoista ja muista verotettavista tuloista vuosittain, kun se tällä hetkellä maksetaan osingonmaksun yhteydessä. Esityksellä ei kuitenkaan vielä ole EU:n hyväksyntää, joten sen toteutuminen on epävarmaa.³⁴⁹

5.1.2 Henkilöverotus

Henkilö lasketaan Virossa vakituiseksi asuvaksi jos tämä oleskelee Virossa yli 183 päivää vuodessa. Tällöin hän on kaikista tuloistaan – palkan lisäksi myös muista tuloista, kuten hallituksen jäsenen palkkioista tms. – verovelvollinen Viroon riippumatta siitä, mistä maasta tulot tulevat. Vuonna 2008 tuloveroprosentti on 21 %.³⁵⁰ Verovapaan tulon osuus on vuonna 2008 2250 EEK kuukaudessa, mutta tulee nousemaan 3000 EEK:iin vuoteen 2010 mennessä.³⁵¹ Työnantaja pidättää tuloveron etukäteen palkasta.³⁵² Tuloveron lisäksi palkasta pidätetään työttömyysvakuutusmaksu, jonka suuruus työntekijän osalta on 0,6 % bruttopalkasta.³⁵³

Osingonjaon kohdalla tulovero pidätetään osinkoa maksavan yrityksen toimesta etukäteen – sekä virolaisilta että vierasmaalaisilta osingonsaajilta. Myös muut vierasmaalaisilta perittävät verot pidätetään useimmiten ennakoon. Ellei veroa ole peritty etukäteen, on henkilö itse velvollinen

³⁴⁷ CEMAT 2005: 77-78

³⁴⁸ Pedak 2005: 14

³⁴⁹ Pedak 2008: 15

³⁵⁰ Pedak 2005: 15

³⁵¹ Pedak 2008: 16

³⁵² Pedak 2005: 15

³⁵³ Pedak 2008: 23

selvittämään tulonsa ja maksamaan tarvittavat verot Viron verovirastolle.³⁵⁴

5.1.3 Verosopimukset

Ulkomaisten osingonsaajien tapauksessa toimitaan kansainvälisesti solmittujen sopimusten mukaisesti³⁵⁵. Verosopimukseen tukeudutaan myös silloin, jos yrityksellä on liiketoimintaa useamman maan alueella³⁵⁶. Virolla on voimassaoleva verosopimus tällä hetkellä 38 maan kanssa. Ennen osingonjakoa yrityksen tulee näissäkkin tapauksissa maksaa jaettavasta osingosta yhtiövero.³⁵⁷

Suomen ja Viron välinen verosopimus tuli voimaan vuoden 1993 lopussa, ja se määrittelee, mihin maahan vero kussakin tapauksessa maksetaan. Sopimuksen tarkoituksena on paitsi estää kaksinkertainen verotus, myös edistää maiden veroviranomaisten välistä yhteistyötä. Sopimuksen mukaan suomalainen yritys joutuu maksamaan veroa Viroon ainoastaan silloin, jos sillä on Virossa kiinteä toimipaikka, kuten sivuliike tai tuotantolaitos.³⁵⁸ Suomalaisyrityksen ollessa sopimuksen mukaan velvollinen maksamaan veroa Viroon, saa se tällöin Suomessa verohyvitystä samasta tulosta maksamastaan verosta³⁵⁹.

5.1.4 Yritysveron vaikutus valtiontalouteen

Viron yhteisöveromalli on toimiva yritysten lisäksi myös valtion kannalta, sillä se on tuonut maahan valtion kipeästi kaipaamaa ulkomaista pääomaa³⁶⁰. Paikallinen mielipide onkin, että verojärjestelmä tulisi pyrkiä pitämään samansisältöisenä myös tulevaisuudessa, sillä verotusmalli auttaa rahoittamaan valtiota³⁶¹. Mallin muuttamisen pelätään myös vähentävän Viron houkuttelevuutta ja kilpailukykyä³⁶².

³⁵⁴ Raidla & Partners 2005: 112

³⁵⁵ Pedak 2005: 14

³⁵⁶ Stauffer 1997: 113

³⁵⁷ Pedak 2008: 12

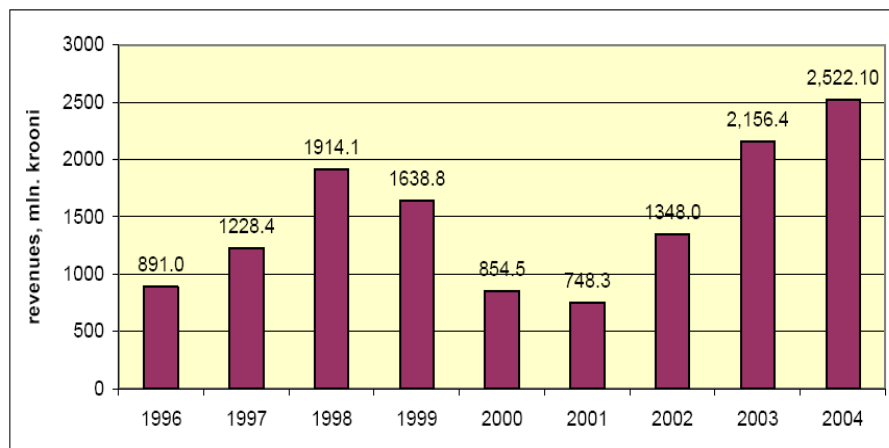
³⁵⁸ Stauffer 1997: 113

³⁵⁹ Stauffer 1997: 114

³⁶⁰ CEMAT 2005: 77

³⁶¹ Heliste ym. 2007: 77

³⁶² Heliste ym. 2007: 77

Kuvio 11. Yritysverosta saatu verokertymä, milj. EEK.³⁶³

Uuden tuloveromallin tultua voimaan vuonna 2000 valtion yritysverosta saatu verokertymä väheni alkuun huomattavasti. Kuvio 11 voidaan nähdä, että vuoden 2001 yritysveron verokertymä oli alle puolet vuoden 1999 vastaavasta määrästä. Verotulojen lasku oli kuitenkin lyhytaikaista, ja vuonna 2004 yritysveron verokertymä oli jo yli kolminkertainen vuoteen 2001 verrattuna.

Georgi Angelov esittää verovoittojen kasvulle selitykseksi Lafferin käyrää: vaikka veroastetta alennetaan, verotulot kasvavat, koska alempi veroaste houkuttelee enemmän sijoituksia, enemmän tuotantoa ja näin ollen enemmän verotettavia tuloja. Uuden verotusjärjestelmän seurauksena sekä ulkomaisten investointien että uudelleensijoitettujen voittojen määrä ovat kasvaneet.³⁶⁴

Suurin kasvu on tapahtunut uudelleensijoitettujen voittojen saralla, joiden määrä kasvoi viiden vuoden aikana 12-kertaiseksi ollen 46 miljoonaa euroa vuonna 1999 ja vuonna 2004 jo 573 miljoonaa euroa. Samalla aikavälillä ulkomaiset sijoitukset kasvoivat kolminkertaisiksi ollen 284 miljoonaa euroa vuonna 1999 ja 838 miljoonaa euroa vuonna 2004.³⁶⁵

5.2 Arvonlisäverotus

Arvonlisäveroa (*käibemaks*) säätelee Virossa arvonlisäverolaki³⁶⁶. Suurin osa Virossa tuotetuista tuotteista ja palveluista on arvonlisäveron

³⁶³ Angelov 2008: 2 (alkuperäinen lähde: Viron tilastovirasto)

³⁶⁴ Angelov 2008: 2

³⁶⁵ Angelov 2008: 3

³⁶⁶ Raidla & Partners 2005: 112

Stauffer käyttää arvonlisäverosta nimitystä liikevaihtovero, joka on vironkielisen *käibemaks*-sanon suora käännös [Stauffer 1997: 110]. Muissa lähteissä kuitenkin käytetään nimitystä arvonlisävero.

alaisia³⁶⁷. Lain mukaan yrityksen on rekisteröidyttävä arvonlisäverovelvolliseksi silloin, kun sen kalenterivuoden alusta laskettu liikevaihto ylittää 250 000 EEK (n. 16 000 €)³⁶⁸, mutta halutessaan yritys voi rekisteröityä myös aiemmin³⁶⁹.

Yleinen arvonlisäverokanta Virossa on 18 %³⁷⁰. Tästä on kuitenkin joitain poikkeuksia, esim. kirjat ja tietyt lääkkeet verotetaan 5 %:n verokannalla³⁷¹. Lisäksi tietyt sosiaaliministeriön säädöksissä listatut lääketieteelliset palvelut ja sosiaalipalvelut ovat verovapaita³⁷², samoin kuin mm. matkailupalvelut ja kansainvälinen kuljetustoiminta³⁷³. Verovapaus koskee myös useita liiketoimia, kuten fuusioihin tai yritysten uudelleenorganisointiin liittyvät omaisuudensiirrot sekä arvopaperien ja kiinteistöjen siirrot³⁷⁴.

Suurin osa vientitavarasta lasketaan myös virallisesti arvonlisäveron alaiseksi, mutta käytännössä viennin veroaste on 0 %. EU-tuotteiden toimituksia ja hankintoja ei pidetä arvonlisäverolain alaisena tuontina tai vientinä, mutta niitä koskevat tietyt säädökset. Näiden säädösten mukaan arvonlisävero langetetaan tuotteelle yleensä määränpäävaltiossa.³⁷⁵

Viron hallituksen veropolitiikan mukaisesti ansiotulojen veroastetta on laskettu vuosittain ja tullaan näillä näkymin laskemaan edelleen vuoteen 2011 asti, jolloin saavutetaan veroasteeksi 18 %³⁷⁶. Tuloveroprosentin laskun tasapainottamiseksi kulutusveroja on nostettu, ja tämä näkyi myös arvonlisäverotuksessa vuonna 2007, jolloin kaukolämmön aiemmin alempi arvonlisävero nostettiin yleiselle 18 %:n tasolle³⁷⁷.

³⁶⁷ Raidla & Partners 2005: 112

³⁶⁸ Raidla & Partners 2005: 112

³⁶⁹ Pedak 2005: 16

³⁷⁰ Pedak 2005: 16

³⁷¹ Raidla & Partners 2005: 112

³⁷² Raidla & Partners 2005: 112

³⁷³ Pedak 2005: 16

³⁷⁴ Raidla & Partners 2005: 16

³⁷⁵ Raidla & Partners 2005: 112-113

³⁷⁶ Pedak 2008: 13

³⁷⁷ Põdra 2008: 113

6 Lainsäädäntö

Viron lainsäädäntö perustuu suurimmaksi osaksi eurooppalaisiin malleihin, ja sillä on paljon yhtäläisyyksiä etenkin Saksan lainsäädäntöön³⁷⁸. Liiketoimintaa säätelevät lait löytyvät pääasiassa siviilioikeuden yleisosalaista, esineoikeuslaista, liiketoimintalaista ja velvoiteoikeuslaista³⁷⁹. Euroopan unionin jäsenyys on tuonut mukanaan pakollisia lakimuutoksia, joka on aiheuttanut ongelmia lakien voimaan-tuloon liittyneiden epäselvyyksien vuoksi.³⁸⁰

Suurin tämänhetkinen lainsäädäntöön liittyvä ongelma koskee kuitenkin lakien tulkintaa. Paikalliset tuomarit tulkitsevat lakia vaihtelevasti johtuen suureksi osaksi siitä, että maan oikeuslaitoksen historia on lyhyt. Tämän vuoksi ennakkotapauksia ei ole kertynyt tarpeeksi, jotta lain tulkinta niiden pohjalta olisi yksiselitteistä. Toinen syy liittyy siihen, että korkeimmat tuomarit ovat virkaiältään vanhoja, ja heidän antamissaan tuomioissa saattaa edelleen olla nähtävissä vaikutteita neuvostoajalta.³⁸¹

Lain tulkintaan liittyvät ongelmat koskettavat erityisesti ulkomaisia investoijia. Paikallisen asianajajan käyttö onkin ulkomaalaiselle toimijalle lähes välttämätöntä³⁸². Tämäkään tosin ei kokonaan poista ongelmaa, sillä aina asiantuntijoillakaan ei välttämättä ole käsitystä siitä, kuinka lakia kyseisessä tapauksessa tulisi tulkita³⁸³.

Virolaiset itse eivät koe lain tulkinnanvaraisuutta yhtä suureksi haitaksi kuin ulkomaalaiset, vaan heille merkittävämpi ongelma on oikeuskäsittelyjen pitkäkestoisuus. Ongelma korostuu etenkin Tallinnan alueella, jossa käsiteltäviä tapauksia on paljon. Eniten haittaa pitkistä käsittelyajoista on korvaustapauksissa, joissa inflaation vaikutus näkyy nopeasti.³⁸⁴

EU-jäsenyyden myötä Viron edellytetään yhtenäistävän lainsäädäntöään yhä enemmän muiden jäsenmaiden kanssa³⁸⁵. Käytännössä direktiivit yhtenäistyvätkin, mutta jokainen jäsenmaa tulkitsee niitä omalla tavallaan. Tämän vuoksi erot Viron ja Suomen oikeuskäytännön välillä tulevat luultavimmin säilymään huolimatta siitä, että perustana ovat samat lait.³⁸⁶

EU vaatii Virossa suuria muutoksia etenkin ympäristöasioiden hoidossa, ja yrityksille asetetut ympäristövaatimukset ovat jatkuvasti kiristymässä³⁸⁷.

³⁷⁸ CEMAT 2005: 74

³⁷⁹ Pedak 2005: 6

³⁸⁰ Heliste ym. 2007: 63

³⁸¹ CEMAT 2005: 76

³⁸² Heliste ym. 2007: 68

³⁸³ CEMAT 2005: 76

³⁸⁴ Heliste ym. 2007: 72

³⁸⁵ Heliste ym. 2007: 66

³⁸⁶ Heliste ym. 2007: 69

³⁸⁷ CEMAT 2005: 72

Asian suhteen Virossa on kuitenkin koettu ongelmalliseksi EU:n joustamattomuus; ympäristöasetukset eivät juuri mahdollista siirtymäaikoja, joka on ongelmallista erityisesti pienille yrityksille³⁸⁸.

6.1 Sopimusoikeus

Viron nykyinen sopimusoikeus perustuu sopimusvapauden periaatteelle, jonka mukaan sopimuksen osapuolilla on vapaus itse päättää sopimuksen solmimisesta sekä sen sisällöstä³⁸⁹. Sopimuksia säätelevät Virossa pääasiassa velvoiteoikeuslaki ja siviilioikeuden yleisosalaki, jotka molemmat tulivat voimaan vuonna 2002³⁹⁰. Velvoiteoikeuslaki on yksi viime vuosien merkittävimmistä uusista laeista. Se on laajuudeltaan mittava ja muutti voimaantullessaan Viron sopimuslainsäädännön täysin³⁹¹. Kuten suurimassa osassa Viron lainsäädäntöä, myös velvoiteoikeuslain tapauksessa mallina ovat olleet Saksan vastaavat säännöt³⁹².

Velvoiteoikeuslaki koostuu erityis- ja yleisosasta. Yleisosa käsittelee yleisesti kansainvälisesti tunnettuja käsitteitä, jotka Virossa ovat kuitenkin uusia. Näihin kuuluu mm. sopimusvapaus ja kohtuullisuuden periaate. Yleisosassa käsitellään lisäksi mm. yleisiä sopimusehtoja, erilaisia sopimustyyppejä ja vahingonkorvausasioita. Lain erityisosa sisältää yksityiskohtaisempia sääntöjä koskien mm. kaupp- ja vuokrasopimuksia.³⁹³

Velvoiteoikeuslain mukanaan tuomia uusia säädöksiä ovat mm. liiketoimintakauppaa koskevat säännöt, joiden mukaan ostajalle siirtyy omaisuuksien ja oikeuksien kanssa myös velvollisuudet sekä omistusoikeuden pidättämisen säätely, joka mahdollistaa irtaimiston kaupassa sopimuksen siitä, että tavaran omistusoikeus jää myyjälle kauppahinnan maksamiseen asti. Eräs merkittävimmistä uudistuksista koskee agenttilainsäädäntöä, joka uuden lain myötä vastaa EU:n vaatimuksia. Ennen uutta lakia Viron lainsäädäntö ei tuntenut agentin käsitettä. Kansainvälisiä asioita koskien uusi laki mahdollistaa suullisten sopimusten tekemisen kansainvälisissä sopimuksissa, joissa aiemmin vaadittiin aina kirjallista muotoa.³⁹⁴

Velvoiteoikeuslain mukaan osapuolilla on oikeus päättää itse sopimuksen sisällöstä. Sopimuksen sisältö ja muoto eivät kuitenkaan saa olla velvoiteoikeuslain sitovien säädösten vastaisia, ja niissä on noudatettava hyvää tahtoa ja kohtuullisuutta. Ellei mahdollista ongelmakohtaa saada

³⁸⁸ Heliste ym. 2007: 67

³⁸⁹ Raidla & Partners 2005: 49

³⁹⁰ Raidla & Partners 2005: 49

³⁹¹ Pedak 2005: 18

³⁹² Pedak 2005: 18

³⁹³ Pedak 2005: 18

³⁹⁴ Pedak 2005: 18

ratkaistua sopimusehtojen puitteissa, tulee asia ratkaista asiaankuuluvan velvoiteoikeuslain kohdan mukaisesti. Osapuolten välisissä erimielisyystapauksissa velvoiteoikeuslaki jättää oikeudelle merkittävän harkintavallan tapauksen ratkaisemisessa.³⁹⁵

Lain mukaan sopimus katsotaan muodostetuksi silloin, kun tehty tarjous on hyväksytty tai kun aiesopimus on solmittu siten, että sopimuksen syntyminen on molemmille osapuolille selvää. Jotta sopimus olisi pätevä, osapuolten tulee olla yhteisymmärryksessä joko lain tai toisen osapuolen vaatimista perustavanlaatuisista ehdoista. Sopimuksen solmimisen esteenä ei kuitenkaan ole tiettyjen ehtojen auki jättäminen, kunhan kyseiset ehdot eivät ole perustavaa laatua olevia.³⁹⁶

6.2 Kilpailuoikeus

Kilpailuoikeus on EU:n lainsäädännön tärkeimpiä osa-alueita, ja Viron uusi, vuonna 2001 voimaantullut kilpailuoikeuslaki vastaakin sisällöltään EU:n asettamia vaatimuksia³⁹⁷. Lain tarkoitus on suojella ja edistää kilpailua Virossa. Tämän lisäksi se pätee myös sellaiseen Viron rajojen ulkopuolella tapahtuvaan vapaan kilpailun vastaiseen toimintaan, jonka vaikutukset ulottuvat Viroon. Kilpailuoikeuslain soveltamisalaan kuuluvat mm. johtavan markkina-aseman väärinkäyttö, epärehellinen kilpailu sekä fuusiot.³⁹⁸ Lain mukaan kaikki kilpailun rajoittaminen on kiellettyä laissa listattuja poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Lisäksi laissa on listattu kiellettyihin kuuluvia sopimuksia, jotka koskevat mm. hintojen sopimista ja kolmansien osapuolien markkinoille pääsyn estämistä.³⁹⁹ Laki koskee sekä horisontaalisia että vertikaalisia sopimuksia⁴⁰⁰, joista on myös annettu erikseen kymmenen vuotta voimassaolevat ryhmäpoikkeusasetukset vuonna 2002⁴⁰¹.

Kilpailuoikeuslain lisäksi kilpailuun liittyvissä tapauksissa hyödynnetään myös muita lakeja, ja esimerkiksi joissakin kilpailurikkomustapauksissa sanktiot määräytyvät rikoslain mukaan⁴⁰². Vuoden 2002 syyskuuta alkaen kilpailulain rikkomukset on ollut mahdollista tuomita rikoksina, joista yhtiön johdolle voidaan tuomita jopa kolme vuotta vankeutta tai yhtiölle itselleen maksimissaan 250 miljoonan kruunun sakko (n. 16 milj. €)⁴⁰³.

³⁹⁵ Raidla & Partners 2005: 49

³⁹⁶ Raidla & Partners 2005: 50

³⁹⁷ Pedak 2005: 18-19

³⁹⁸ Raidla & Partners 2005: 43

³⁹⁹ Raidla & Partners 2005: 44

⁴⁰⁰ Raidla & Partners 2005: 44

⁴⁰¹ Pedak 2005: 19

⁴⁰² Raidla & Partners 2005: 43

⁴⁰³ Pedak 2005: 18-19

Lievemmissä tapauksissa kilpailuvirasto voi määrätä lain rikkomisesta sakkorangaistuksen, jonka suuruus on enintään 50 000 EEK (n. 3200 €)⁴⁰⁴.

Ensisijainen toimivalta kilpailuun liittyvissä asioissa on Kilpailuvirastolla, jonka tehtäviin kuuluu mm. kilpailun valvonta, kilpailua edistävä toiminta sekä fuusioiden valvonta. Virastolla on oikeus tehtäviensä täyttämiseksi mm. vaatia yrityksiltä liiketoimintaan liittyvää informaatiota sekä tehdä tarkastuksia yrityksiin etukäteen ilmoittamatta. Kilpailuvirastolle luovutetut tiedot ovat luottamuksellisia, ellei jossakin lain säännöksessä edellytetä tietojen julkistamista.⁴⁰⁵

Yrityskaupoille tarvitaan Viron kilpailuviraston lupa silloin, jos fuusion osapuolten yhteenlaskettu maailmanlaajuinen liikevaihto ylittää 500 milj. EEK (n. 32 milj. €), vähintään kahden osapuolen maailmanlaajuinen liikevaihto ylittää molemmilla 100 milj. EEK (n. 6,4 milj. €) sekä vähintään yhdellä osapuolella tai sen osalla on liiketoimintaa Virossa⁴⁰⁶. Kilpailuvirasto voi kieltää fuusion siinä tapauksessa, että se rajoittaa kilpailua luomalla tai vahvistamalla johtavaa markkina-asemaa. Näissäkin tapauksissa fuusio voidaan sallia poikkeuksellisesti silloin, jos fuusion osapuolet suostuvat noudattamaan kilpailuviraston niille asettamia ehtoja.⁴⁰⁷

Virossa yrityksellä edellytetään olevan markkinoilla määräävän aseman automaattisesti silloin, jos sillä on vähintään 40 %:n markkinaosuus⁴⁰⁸. Lisäksi tietyillä elämälle välttämättömillä toimialoilla – kuten sähkön- ja vedenjakelualalla sekä lämmitysalalla – hallitsevassa asemassa olevien yritysten katsotaan olevan johtavassa markkina-asemassa. Johtavan markkina-aseman suora tai epäsuora väärinkäyttö on lain mukaan kiellettyä. Laissa on listattu osa johtavan markkina-aseman väärinkäytöksi laskettavista toiminnoista, liittyen esimerkiksi hinnoitteluun, tuotannon rajoittamiseen sekä fuusioon pakottamiseen.⁴⁰⁹

Myös epärehellinen kilpailu kielletään Viron lainsäädännössä. Laki määrittelee epärehelliseksi kilpailuksi epärehelliset kauppatavat sekä muut hyvän moraalien ja totuttujen käytäntöjen vastaiset toimenpiteet, kuten harhaanjohtavan tiedon julkaiseminen esimerkiksi tavarankäytön alkuperään tai tuotantotapaan liittyen. Epärehelliseen kilpailuun liittyvät kiistat ratkaistaan siviilioikeudessa.⁴¹⁰

⁴⁰⁴ Raidla & Partners 2005: 44

⁴⁰⁵ Raidla & Partners 2005: 43-44

⁴⁰⁶ Pedak 2005: 18

⁴⁰⁷ Raidla & Partners 2005: 47

⁴⁰⁸ Pedak 2005: 19

⁴⁰⁹ Raidla & Partners 2005: 46

⁴¹⁰ Raidla & Partners 2005: 47-48

6.3 Työlainsäädäntö

Viron tämänhetkinen työsopimuslaki tuli voimaan vuoden 1992 heinäkuussa⁴¹¹. Työsopimuslaki edellyttää työsuhteen selkeää määrittelyä⁴¹², ja Virossa kunkin työntekijän tehtävät on kirjattu tarkasti kirjalliseen työsopimukseen⁴¹³. Menettelytapa hankaloittaa vastuun laajentamista, eikä Virossa ole juurikaan tapana poiketa oman vastuualueen tehtävistä⁴¹⁴.

Työsopimuslakiin on pyritty tekemään muutoksia, ja uudistettu laki tulee näillä näkymin voimaan vuoden 2010 alusta. Laki pitää sisällään selvennyksiä salassapito- ja kilpailukieltosäätöihin sekä joidenkin neuvostoajalta periytyneiden muodollisuuksien – kuten työkirjan – poistamisen. Myös työntekijän vahingonkorvausvastuuseen on tulossa muutoksia. Tämän lisäksi työnantajaosapuolen irtisanomisajat ja –korvaukset tulevat pienenemään, kun taas työttömyyskorvausta ollaan korottamassa.⁴¹⁵

Baltian maiden työlainsäädäntö eroaa monessa suhteessa Suomen mallista⁴¹⁶. Huolimatta siitä, että lainsäädäntö suojelee työntekijöitä edellyttämällä yrityksiltä mm. syrjintään ja minimipalkkaan liittyvien sääntöjen noudattamista⁴¹⁷, antaa se kuitenkin myös työnantajaosapuolelle monissa asioissa joustonvaraa⁴¹⁸. Eräs lain erikoisuuksista on työnantajan mahdollisuus kotiuttaa työntekijä silloin, jos työtä ei esimerkiksi tilauskannasta johtuen ole. Kotiuttamisajalta työntekijälle maksetaan minimipalkkaa, ja usein tällä on myös mahdollisuus hakea muuta työtä kotiuttamisen ajaksi. Kyseinen järjestely vähentää irtisanomisen ja uudelleen palkkaamisen tarvetta.⁴¹⁹ Lainsäädännöllisistä seikoista johtuen vastaavankaltainen toiminta ei ole mahdollista esimerkiksi muissa Baltian maissa tai Suomessa⁴²⁰.

Ammattiyhdistysliikkeen rooli Virossa on pieni, ja ainoastaan n. 14 % työvoimasta kuuluu ammattiliittoon. Suurin osa järjestäytyneestä työvoimasta työskentelee julkisella sektorilla.⁴²¹ Pieni järjestäytymisaste selittyy osin sillä, että länsimaiset yritykset pitävät työntekijöistään hyvää huolta, eivätkä laittomat irtisanomiset tai myöhästynyt palkanmaksu ole ongelmia. Näin ollen työntekijäporras ei koe tarvetta järjestäytymiseen. Toinen selittävä tekijä on neuvostoajalta kansalaisten mieleen jäänyt negatiivinen

⁴¹¹ Stauffer 1997: 121

⁴¹² Stauffer 1997: 121

⁴¹³ Heliste ym. 2007: 109

⁴¹⁴ Heliste ym. 2007: 109

⁴¹⁵ Pedak 2008: 20-21

⁴¹⁶ Heliste ym. 2007: 71

⁴¹⁷ Passport to trade 2008

⁴¹⁸ Heliste ym. 2007: 70

⁴¹⁹ CEMAT 2005: 60

⁴²⁰ Heliste ym. 2007: 71

⁴²¹ Antila & Ylöstalo 2003

mielikuva järjestäytymisestä ylipäättään.⁴²² Koska työvoiman järjestäytyminen on vähäistä, jää työnlainsäädännölle erityisen suuri rooli työntekijän suojelemisessa.

6.4 Kiinteistön omistus

Kiinteistöjä koskevista asioista säädetään pääasiassa Esineoikeuslaissa, ja myös kiinteistöoikeus perustuu saksalaiseen lainsäädäntömalliin. Näin ollen eroavaisuuksia Suomeen verrattuna on paljon, vaikka kiinteistön käsite vastaakin suurelta osin suomalaista käsitettä. Eräs selkeimmistä eroista suomalaiseen malliin verrattuna on asunto-osakeyhtiön käsitteen puuttuminen, joka aiheuttaa sen, että Virossa asunnot lasketaan kiinteistöiksi.⁴²³

Kiinteistö tulee aina rekisteröidä kiinteistörekisteriin⁴²⁴. Viron kiinteistörekisteri on luotettava, ja siitä ilmenee myös kiinteistöön liittyvät rajoitukset sekä kiinteistokiinnitykset, jotka ovat Virossa suosittuja vakuusmuotoja⁴²⁵.

Kiinteistökauppa koostuu Virossa velvoite- ja esineoikeudellisesta osasta, jotka kuitenkin tavallisimmin käsitellään yhdessä kauppakirjassa. Velvoiteoikeudellisessa osassa sovitaan mm. kauppahinnasta ja maksuehdoista, esineoikeudellisessa osassa puolestaan omistusoikeuden siirrosta. Julkinen notaari laatii kauppakirjan ja vahvistaa osapuolten allekirjoitusten lisäksi koko kaupan laillisuuden. Kauppasopimuksen tulee aina olla vironkielinen.⁴²⁶

Yksi huomattavimmista eroavaisuuksista virolaisen ja suomalaisen lainsäädännön välillä liittyy omistusoikeuteen. Viron lainsäädäntöön kuuluu vahvan omistusoikeuden käsite. Vahva omistusoikeus perustuu siihen, että maa-alueen katsotaan kuuluvan virallisesti sille henkilölle, joka on omistanut alueen ennen neuvostoaikaa. Ei kuitenkaan ole tavatonta, että maa-alueen alkuperäinen omistaja – tai käytännössä useissa tapauksissa hänen perillisansä – odottavat maan arvon nousua ennen omistusoikeudestaan ilmoittamista. Näin ollen omistusoikeuskiistoja saattaa tulla myös niissä tapauksissa, joissa maa-alue on hankittu virallista kautta, kuten kaupungilta tai valtiolta.⁴²⁷

Maa-alueista n. 80 % on asianmukaisesti kiinteistönä rekisteröity. Jäljelle jäävien ”kiinteistöjen” osalta on edelleen mahdollista esimerkiksi myydä

⁴²² CEMAT 2005: 103

⁴²³ Pedak 2005: 19

⁴²⁴ Stauffer 1997: 138

⁴²⁵ Pedak 2005: 19

⁴²⁶ Pedak 205: 19

⁴²⁷ CEMAT 2005: 74

rakennuksia ilman maapohjan omistusta.⁴²⁸ Koska kiinteistö esineoikeuslain mukaan kuitenkin on maa-alue oleellisine osineen, lasketaan rakennus irtaimeksi omaisuudeksi, ellei rakennuksen omistaja ole myös maa-alueen haltija⁴²⁹. Laki mahdollistaa kuitenkin poikkeuksen, jossa maapohja ja rakennus ovat eri omistuksessa. Maapohjaa voidaan hallita nk. rakennusoikeudella, jolloin vuokra-aika maapohjalle on 36-99 vuotta ja vuokraajalla on oikeus rakentaa alueelle.⁴³⁰ Kiinteistön omistajalla on myös mahdollisuus myöntää tiettyjä kiinteistöä koskevia käyttöoikeuksia toiselle osapuolelle ilman omistusmuutoksia⁴³¹.

Virossa ulkomaalaiset voivat pääsääntöisesti hankkia kiinteistöjä rajoituksetta. Kuitenkaan Euroopan unionin ulkopuoliset henkilöt eivät saa hankkia kiinteistöjä raja-alueilta tai merisaarilta (Saarenmaata ja muita isoja saaria lukuun ottamatta). Tämän lisäksi yli kymmenen hehtaarin suuruisten maa- ja metsätalousalueiden hankintaan vaaditaan maaherran lupa silloin, jos ostaja on ulkomaalainen henkilö tai sellainen virolainen yhtiö, joka ei toimi maa- ja metsätalouden alalla. Kyseinen rajoitus perustuu EU:n kanssa sovittuun ja se tulee poistumaan viimeistään 1.5.2011.⁴³²

⁴²⁸ Pedak 2005: 19

⁴²⁹ Stauffer 1997: 138

⁴³⁰ Pedak 2005: 19

⁴³¹ Raidla & Partners 2005: 91

⁴³² Pedak 2005: 19

7 Liiketoimintakulttuuri

Viro on maantieteellisesti, kielellisesti ja kulttuurisesti lähellä Suomea, mutta maan liiketoimintakulttuuri poikkeaa silti monilta osin suomalaisesta mallista. Maan liiketoimintakulttuuri on länsimaalaistunut muita Baltian maita nopeammin⁴³³, mutta esimerkiksi johtamiskulttuurissa, päätöksentekonopeudessa sekä tiimityöskentely-tavoissa on selkeitä eroavaisuuksia⁴³⁴. Liiketoimintakulttuurien erot pienenevät kuitenkin jatkuvasti. Nykyään niitä myös ymmärretään entistä paremmin, ja suomalaiset toimijat vaikuttavat päässeen hyvin sisälle paikallisiin verkostoihin⁴³⁵.

Maantieteellisen ja kielellisen läheisyyden vuoksi suomalaisilla on hyvät edellytykset luoda liikeyhteyksiä virolaisiin⁴³⁶, ja suomalaiset ovatkin paremmassa asemassa muihin ulkomaisiin investoijiin verrattuna⁴³⁷. Virolaisten kanssa toimiessa on kuitenkin muistettava, että yhtäläisyyksistä huolimatta myös eroja on paljon. Virolainen liiketoimintakulttuuri perustuu suurelta osin saksalaiseen malliin⁴³⁸, ja monet Suomen ja Viron väliset erot löytyvätkin juuri liiketoiminnan tavoista ja käytännöistä⁴³⁹.

Kielellisesti ajatellen suomalaisten on ollut jo pitkään helppo toimia Virossa, sillä etenkin Tallinnan alueella suomea puhutaan melko laajasti⁴⁴⁰. Pääkaupungin ulkopuolella suomen kielen taitoa ei kuitenkaan juuri löydy⁴⁴¹, ja nuorempi sukupolvi puhuu suomea yhä vähemmän⁴⁴². Englanti sen sijaan on yleistynyt nuorten keskuudessa⁴⁴³, joka voidaan nähdä yhtenä selkeänä merkinä länsimaalaistumisesta.

7.1 Puhuttelu ja keskustelu

Esitellessään itsensä virolaiselle on tärkeää katsoa vastapuolta suoraan silmiin ja kätellä. Esittelyn jälkeen tulee vastapuolelle tarjota oma käyntikorttinsa, jonka tulisi olla joko englanninkielinen tai englannin- ja venäjänkielinen. Vastapuolen esitellessä itsensä kannattaa kuunnella tarkkaavaisesti, miten tämä ääntää nimensä, jotta osaa myöhemmin itse

⁴³³ Pyörälä 2006: 114

⁴³⁴ CEMAT 2005: 85

⁴³⁵ Kosonen 2007

⁴³⁶ Spiridovitsh 2008: 29

⁴³⁷ CEMAT 2005: 86

⁴³⁸ Spiridovitsh 2008: 29

⁴³⁹ CEMAT 2005: 86

⁴⁴⁰ Spiridovitsh 2008: 29

⁴⁴¹ Vaarnas 1996: 65

⁴⁴² CEMAT 2005: 88

⁴⁴³ Taylor 2007: 36

ääntää sen oikein. Liiketapaamisessa tulee aina kätellä kaikkia läsnäolijoita ja kättely suoritetaan sekä kokouksen alussa että lopussa.⁴⁴⁴

Virolaiset eivät yleensä juurikaan käytä arvonimiä, mutta jos vastapuolen käyntikortissa on sellainen mainittu, kannattaa sitä ensimmäisellä tapaamisella käyttää. Todennäköisimmin vastapuoli itse ehdottaa viimeistään seuraavalla tapaamisella arvonimen pois jättämistä. Koska virolaiset ovat käyttäytymisessään erittäin muodollisia, tulisi tuttavallisemman puhuttelutyylin ehdottaminen aina jättää virolaiselle osapuolelle.⁴⁴⁵

Huolimatta siitä, että virolaiset vaikuttavat ensialkuun usein etäisiltä ja jopa ylpeiltä, he ovat kuitenkin pohjimmiltaan erittäin ystävällisiä. Liikesuhteen kestänyt pidemmän aikaa ja heidän tutustuttuaan paremmin vastapuoleensa, virolaiset muuttuvat usein puheliaammiksi ja keskustelevat myös yksityisistä asioista, kuten perheestään.⁴⁴⁶

Virolaisten kanssa keskustellessa tulee välttää tiettyjä keskustelunaiheita. Aiemmin taloudellinen vertailu muihin Baltian maihin oli hyvä keskustelunaihe, sillä se kääntyi automaattisesti Viron eduksi⁴⁴⁷. Nykyään vertailua muihin Baltian maihin tulisi kuitenkin välttää, samoin kuin Viron kutsumista osaksi Baltiaa⁴⁴⁸.

Myös toinen maailmansota on aihe, jota kannattaa pyrkiä välttämään virolaisten kanssa keskustellessa⁴⁴⁹. Viro oli toisen maailmansodan aikana sekä neuvostomiehityksen että saksalaismiehityksen alla⁴⁵⁰, eivätkä virolaiset näin ollen välttämättä koe voiton ja häviön käsitettä yksinkertaisena kyseisen sodan kohdalla⁴⁵¹. Venäjästä ja venäläisistä puhuminen saattaa myös olla useille edelleen arka aihe, ja aiheita kannattaa pyrkiä välttämään jos mahdollista. Jos aihe kuitenkin tulee puheeksi, siihen liittyviä voimakkaita mielipiteitä ei kannata tuoda julki, vaan pitäytyä neutraaleissa kommentaissa.⁴⁵²

Liike-elämässä virolaiset ovat suvaitsevaisia vieraita kulttuureja kohtaan. He ovat kuitenkin myös erittäin ylpeitä omasta kulttuuristaan, ja odottavat vastapuolelta kunnioitusta itseään ja paikallista kulttuuria kohtaan.⁴⁵³

Virolaiset ovat – ainakin osittain maan sosialistisen historian vuoksi – herkkiä aliarvostukselle. Näin ollen ulkomaalaisen tulisi pyrkiä

⁴⁴⁴ Passport to trade 2008

⁴⁴⁵ Passport to trade 2008

⁴⁴⁶ Passport to trade 2008

⁴⁴⁷ Vaarnas 1996: 83

⁴⁴⁸ Passport to trade 2008

⁴⁴⁹ Passport to trade 2008

⁴⁵⁰ Rausmaa 2008

⁴⁵¹ Passport to trade 2008

⁴⁵² Vaarnas 1996: 83

⁴⁵³ Passport to trade 2008

kohtelevaan virolaista liikeyhteisönsä tasaveroisesti ylimielisyyttä ja alentuvuutta välttämällä.⁴⁵⁴

7.2 Suhdeverkosto

Henkilökohtaiset suhteet ovat Viron liike-elämässä erittäin tärkeitä. Vanhemman väestön osalta tämä juontaa juurensa sosialismin aikaan, josta monelle on periytynyt mm. vanhojen puoluesuhteiden kautta laaja suhdeverkosto. Nuoremman polven osalta verkostojen kehittymiseen vaikuttaa pääasiassa maan pieni väestöpohja, jonka vuoksi opiskelu tai harrastukset tarjoavat mahdollisuuden kattavan suhdeverkoston rakentamiseen.⁴⁵⁵

Luottamus on virolaisille erittäin tärkeä asia, ja he harjoittavat liiketoimintaa mieluiten sellaisten ihmisten kanssa, jotka tuntevat hyvin. Näin ollen kannattaa käyttää hyväksi kaikki mahdollisuudet tutustua liikeyhteisönsä paremmin – esimerkiksi kutsusta yhteiseen illanviettoon ei kannata kieltäytyä. Hyvän luottamussuhteen luominen liikeyhteisönsä saattaa usein edesauttaa myös laajemmassa verkostoitumisessa.⁴⁵⁶ Liiketoimintaan liittyvien ihmissuhteiden osalta kannattaa kuitenkin muistaa, että Virossa ei ole lainkaan tavatonta käyttää liikeyhteisönsä kautta saatuja suhteita ja tietoja häikäilemättä hyväksi.⁴⁵⁷

Hyvät suhteet julkiseen sektoriin ovat erityisen tärkeitä niiden alojen yrityksille, joiden toiminnan kannalta hyvän toimipaikan saaminen on tärkeää. Suhteita julkiseen sektoriin tarvitaan myös silloin, kun halutaan vaikuttaa lainsäädännön kehittymiseen tai paikallishallinnon toimintaan. Lobbauksella onkin suuri rooli Viron liiketoiminnassa, ja se tapahtuu joko henkilökohtaisia suhteita hyväksikäyttäen tai yritysjärjestöjen kautta.⁴⁵⁸

Korruptiota sen sijaan ei Virossa pidetä lähellekään yhtä suurena ongelmana kuin muissa Baltian maissa⁴⁵⁹, ja EU-jäsenyyden myötä korruptio on vähentynyt entisestään koko maassa⁴⁶⁰. Osasyynä korruption vähenemiselle pidetään maan pientä liiketoimintaympäristöä: tieto mahdollisesta korruptiosta leviää nopeasti, jolloin yrityksen maine kärsii.⁴⁶¹ Korruption osalta alueellisia eroja on jonkin verran; pienemmillä paikkakunnilla korruption merkitys on suurempi kuin Tallinnassa.⁴⁶²

⁴⁵⁴ Passport to trade 2008

⁴⁵⁵ CEMAT 2005: 79

⁴⁵⁶ Passport to trade 2008

⁴⁵⁷ CEMAT 2005: 90

⁴⁵⁸ CEMAT 2005: 80-82

⁴⁵⁹ Heliste ym. 2007: 136

⁴⁶⁰ Kosonen 2007

⁴⁶¹ CEMAT 2005: 81

⁴⁶² Heliste ym. 2007: 136

7.3 Työelämä

Työelämässä noudatetaan Virossa edelleen erittäin hierarkkista käyttäytymismallia. Päätöksiin vaaditaan pääsääntöisesti johtajan suostumus, eikä alemman portaan henkilöstöllä juuri ole vaikutusvaltaa. Yritysjohdolla on myös ehdoton auktoriteetti henkilöstöä kohtaan.⁴⁶³ Useissa tapauksissa suomalaisyritykset ovat pyrkineet muuttamaan paikallista toimintatapaa länsimaisempaan suuntaan, mutta muutos etenee hitaasti.⁴⁶⁴

Sosialismin perintö ja työelämän hierarkkisuus näkyvät usein myös työntekijöiden halukkuudessa ottaa vastuuta.⁴⁶⁵ Virossa työntekijät pitäytyvät useimmiten omissa työtehtävissään⁴⁶⁶, eikä vastuualueen laajen-taminen ole kovin yleistä⁴⁶⁷. Myös työntekijöiden luotettavuudessa on suuria eroja Suomeen verrattuna. Suomessa työnantajat ovat tottuneet luottamaan työntekijöihinsä, mutta vastaavanlainen luottamus Virossa ei useinkaan ole mahdollista.⁴⁶⁸

Tiimityöskentelyn puuttuminen on johtanut suomalaistoimijat usein tilanteeseen, jossa heidän keskustelunavaukseksi tulkitut ehdotuksensa on tulkittu käskyiksi⁴⁶⁹. Vähitellen liiketoimintakulttuurin eroavaisuudet alkavat kuitenkin olla jo suomalaisille tuttuja, ja henkilöstöhallintoa on pyritty sopeuttamaan paikalliseen toimintamalliin⁴⁷⁰.

Johtamiskulttuurin osalta Virossa on toistaiseksi vallalla kaksi toisistaan suuresti poikkeavaa menettelytapaa. Vanhemmat johtajat noudattavat vielä suuressa määrin neuvostoajalta periytyneitä toimintamalleja, joita leimaa muutosvastaisuus ja muodollisuus.⁴⁷¹ Toisaalta nuoremman polven johtajat ovat erittäin dynaamisia ja tekevät päätöksiä niitä juuri harkitsematta, joka johtaa usein liiallisten riskien ottoon⁴⁷².

Nuoren polven virolaiset ovat hyvin koulutettuja ja kielitaitoisia⁴⁷³. Länsimaalaistumisen myötä maassa on alettu investoida entistä enemmän koulutukseen, ja varakkaampien perheiden lapset opiskelevat entistä useammin ulkomailla⁴⁷⁴. Korkeasti koulutettu työvoima kuitenkin hakeutuu yhä useammin töihin ulkomaille⁴⁷⁵.

⁴⁶³ Passport to trade 2008

⁴⁶⁴ Heliste ym. 2007: 105

⁴⁶⁵ Heliste ym. 2007: 108

⁴⁶⁶ CEMAT 2005: 94

⁴⁶⁷ Heliste ym. 2007: 109

⁴⁶⁸ CEMAT 2005: 90

⁴⁶⁹ CEMAT 2005: 88

⁴⁷⁰ Kosonen 2007

⁴⁷¹ CEMAT 2005: 86-87

⁴⁷² CEMAT 2005: 88

⁴⁷³ CEMAT 2005: 88

⁴⁷⁴ Passport to trade 2008

⁴⁷⁵ Heliste ym. 2007: 132

7.4 Liikeneuvottelut

Tapaamista ehdottaessa on kohteliasta antaa virolaiselle osapuolelle useampi vaihtoehto, joista valita molemmille osapuolille sopiva ajankohta tapaamiselle. Tässä vaiheessa tulee myös kertoa syy, jonka vuoksi halutaan tavata sekä lista niistä vastapuolen edustajista, joita paikalle haluaa. Yritysmailma on Virossa edelleen avoimen hierarkkinen, ja ainoastaan korkein johto voi tehdä merkittäviä yritystä koskevia päätöksiä. Näin ollen kannattaakin varmistaa, että johdon edustaja osallistuu kokoukseen – muussa tapauksessa päätöksenteko viivästyy. Usein kuitenkin läsnäolijoista riippumatta vaaditaan useampia tapaamisia, ennen kuin molempia osapuolia tyydyttävä sopimus saadaan aikaan.⁴⁷⁶

Virossa on tapana, että tapaamisiin osallistuvat useimmiten keskenään samanarvoiset henkilöt. Virolaiselle osapuolelle kannattaakin toimittaa etukäteen lista kokoukseen osallistuvista henkilöistä ja heidän asemistaan yrityksessä – näin ollen virolainen osapuoli voi lähettää oman puolensa edustajiksi vastaavissa asemissa toimivia työntekijöitä.⁴⁷⁷

Ennen liikeneuvotteluja tulee huomioida myös se, että Virossa liikeneuvotteluihin pukeudutaan muodollisemmin kuin Suomessa⁴⁷⁸. Oikea pukeutumistapa on virolaisille tärkeä, joten myös ulkomaalaisten liikekumppaneiden kannattaa kiinnittää huomiota ulkoasuunsa⁴⁷⁹.

Virolaiset ovat erittäin täsmällisiä ja pitävät sovitusta ajasta kiinni. Tätä odotetaan myös vastapuolelta. Mahdollisesta myöhästymisestä tulisi aina ilmoittaa puhelimitse etukäteen, sillä myöhästymistä pidetään epäkohteliaana ja se saattaa vaikuttaa neuvottelujen lopputulokseen negatiivisesti. Virolaiset itse saapuvat tapaamiseen hieman etuajassa, jolloin heille jää aikaa valmistautua neuvotteluun.⁴⁸⁰

Hierarkkisen järjestelmän vuoksi virolaisen yrityksen vanhin edustaja toimii useimmiten kokouksen puheenjohtajana. Hän aloittaa kokouksen tervetuliaispuheella, johon vierailevan osapuolen joko vanhimman tai korkea-arvoisimman edustajan odotetaan vastaavan. Kokouksen alussa ei Virossa ole tapana käydä keventävää keskustelua, vaan keskusteltavaan aiheeseen siirrytään mahdollisimman pian. Tämän jälkeen kokous etenee esityslistan mukaisesti.⁴⁸¹

Virossa small talk ei juuri kuulu tapoihin liikeneuvotteluissa. Virolaiset ovat keskusteluissa kohteliaita, mutta varautuneita – tunteiden näyttäminen ei kuulu liike-elämään. Puhuessaan virolaiset menevät suoraan asiaan,

⁴⁷⁶ Passport to trade 2008

⁴⁷⁷ Passport to trade 2008

⁴⁷⁸ Spiridovitsh 2008: 29

⁴⁷⁹ Passport to trade 2008

⁴⁸⁰ Passport to trade 2008

⁴⁸¹ Passport to trade 2008

ja arvostavat myös vastapuoleltaan aiheessa pysymistä ja turhan puheen välttämistä. Venäläisomistuksessa olevissa yrityksissä keskustelu on usein sävyllään lämpimämpää ja kestoltaan pidempiä kuin virolaisten kanssa toimiessa.⁴⁸²

Huolimatta siitä, että keskenään toimiessaan virolaiset saattavat olla hyvinkin epämuodollisia, ovat he ulkomaalaisia kohtaan yleensä muodollisia⁴⁸³. Virolaiset eivät arvosta rentoa suhtautumista liiketoimintaa kohtaan, joten myös vierailevan osapuolen tulisi aina käyttäytyä muodollisesti ja kohteliaasti. Kovaäänistä ja ilmeikästä puhetta tulisi välttää.⁴⁸⁴

Liikeneuvottelut voivat Virossa olla erittäin tiukkoja, sillä päätettyään kantansa eivät virolaiset mielellään sitä muuta. Virolaiset haluavat usein pitkän tähtäimen suunnitelman sijaan välitöntä hyötyä, joka kannattaa ottaa huomioon ehdotusta miettiessä.⁴⁸⁵

Liikeneuvotteluissa puhujan tulee tuntea hyvin esittelemänsä asia sekä varautua siihen, että virolaiset vaativat yksityiskohtaista tietoa siitä, miten he tulisivat sopimuksesta hyötymään. Asiaa esitellessä ei missään tapauksessa tule pyrkiä vetoamaan tunteisiin, sillä virolaiset eivät pidä tunteellisuutta liike-elämään kuuluvana. Tunteisiin vetoaminen ja vaatimattomuus nähdään Virossa helposti heikkoutena, jolloin sopimus vastapuolen kanssa vaarantuu.⁴⁸⁶

Liikeneuvottelun kesto riippuu pitkälti osapuolten suhtautumisesta, mutta sen lisäksi myös sektorin luonteesta; julkisen sektorin neuvottelut ovat yleensä pidempikestoisia kuin yksityisen sektorin. Venäläisomisteisissa yrityksissä liikeneuvottelut ovat myös usein pidempikestoisia kuin virolaisyhteisöissä.⁴⁸⁷

Virolaiset eivät odota liikelahjoja ensimmäisellä tapaamisella, mutta koska heillä itsellään on usein tapana antaa pieniä lahjoja kokouksen lopuksi, on kohteliaasta ottaa mukaan vastalahja. Liikelahjat ovat Virossa useimmiten pienimuotoisia, joten omaa kotimaata edustava matkamuisto tai – etenkin ensimmäisellä tapaamisella – yrityksen logolla varustettu tuote on hyvä valinta.⁴⁸⁸ Jos virolaiselta liikekumppanilta saa lahjaksi Viron kansalliseepoksen, *Kalevipoegin*, on kyseessä suuri kunnianosoitus. Joululahjoja Virossa ei ole yritysten kesken tapana antaa, vaan tavallisimmin riittää joulukortilla muistaminen.⁴⁸⁹

⁴⁸² Passport to trade 2008

⁴⁸³ Vaarnas 1996: 81

⁴⁸⁴ Passport to trade 2008

⁴⁸⁵ Passport to trade 2008

⁴⁸⁶ Passport to trade 2008

⁴⁸⁷ Passport to trade 2008

⁴⁸⁸ Passport to trade 2008

⁴⁸⁹ Spiridovitsh 2008: 29

Liiketapaamisen jälkeen isännöivä osapuoli lähettää kokouksen pöytäkirjan, useimmiten muutaman päivän sisällä kokouksesta. Pöytäkirja sisältää yhteenvedon siitä, mitä päätöksiä on tehty ja minkälaisista jatkotoimenpiteistä on sovittu. Virossa kaikki sopimukset tulee aina tehdä kirjallisessa muodossa, sillä suullinen sopimus ei ole pätevä. On suositeltavaa kirjata sopimukset molempien osapuolten käyttämällä kielillä – jos mahdollista – tai englanniksi, jotta väärinkäsityksiltä välttyttäisiin. Sopimukseen kannattaa kirjata yksityiskohtaisesti tiedot määräajoista, tapaamisista ja siitä, kuinka tehtävät suoritetaan. Asioiden mutkattoman hoitumisen varmistamiseksi on viisasta varmistaa, että jokaisella tehtävällä on nimetty vastuuhenkilö. Kokouksen lopputuloksesta huolimatta on suositeltavaa kiittää virolaisia isäntiä kirjallisesti ajasta ja vaivannäöstä.⁴⁹⁰

⁴⁹⁰ Passport to trade 2008

8 Case Katrium OÜ

Kappaleen teksti perustuu 6.10.2008 suoritettuun haastatteluun, jossa haastateltiin toimitusjohtaja Katri Kaukiaista⁴⁹¹.

Katrium OÜ on vuonna 2007 perustettu yritys, jonka kotipaikka on Tallinna. Yrityksen päätoimialaa ovat kansainväliset markkinatutkimukset ja ulkoistustoiminta. Yritys on erikoistunut toiminnassaan Baltian, Suomen ja Venäjän markkinoihin. Katrium OÜ:n perustaja ja ainoa omistaja on suomalais-venäläinen Katri Kaukiainen. Hän työskenteli Virossa vuosia vastaavan toimialan yrityksen palveluksessa, kunnes perusti oman yrityksen.

Kaukiainen kertoo aina halunneensa oman yrityksen, ja vuoden 2007 kesällä aika oli otollinen yrityksen perustamiselle. Tallinnan – ja ylipäänsä Viron – valinta yrityksen kotipaikaksi tuntui luontealta siksi, että hän oli tuolloin jo ennestään työssä Tallinnassa ja tunsu kaupungin samoin kuin maan tavat. Lisäksi hänellä oli oman suhdeverkostonsa kautta asiakas valmiina, ja myös toimiala oli hänelle tuttu sekä työkokemuksen että opiskelun puolesta.

Kaukiainen myöntää, että tämän lisäksi päätökseen toimia Virossa vaikutti myös verotusjärjestelmä – kuten monilla muillakin ulkomaalaisilla. Kaukiaisien mukaan Suomen verotusjärjestelmällä yritystoimintaa olisi ollut huomattavasti hankalampi ja hitaampi kehittää, joten yrityksen perustaminen Suomeen ei tuntunut kannattavalta.

Päätös aloittaa yritystoiminta Virossa oli myös strateginen valinta. Tarkoituksena oli alusta alkaen tarjota palveluja suomalaisille yrityksille, ja Baltiassa toimiminen tarjosi tähän kahdenlaisia etuja. Ensinnäkin yhä useammat suomalaiset yritykset haluavat laajentaa liiketoimintaansa Baltiaan, ja Viro on useimmiten luonnollinen valinta aloittaa etabloituminen. Katrium OÜ tarjoaa näille asiakkaille paikallisen ”välikäden”, joka tarjoaa asiantuntevaa apua Viroon etabloitumista suunnitteleville asiakkaille. Toinen Baltiassa toimimisesta aiheutuva etu on se, että yritys pystyy alempien kustannusten vuoksi tarjoamaan kilpailukykyisemmän hinnoittelun verrattessa saman alan toimijoihin Suomessa.

Tällä hetkellä yrityksen palveluksessa työskentelee 10 henkilöä, joista vakinaistettuja on kaksi. Lisäksi yrityksessä alusta asti työskennelleelle henkilölle on perustettu Katriumin rahoilla oma yritys, josta Katriumilla on 60 %:n omistusosuus. Työntekijämäärässä kasvu on jatkuva tavoite, mutta tarkoituksena on kasvaa maltillisesti.

Kaukiainen kertoo perustaneensa uuden yrityksen Katriumin rahoilla osaksi siitä syystä, että on havainnut sen hyväksi keinoksi sitouttaa

⁴⁹¹ Kaukiainen 6.10.2008, haastattelu

työntekijä. Kyseinen yritys hyödyntää molempia osapuolia: Katrium saa sijoittamansa rahat takaisin yrityksen menestyttyä, ja yrityksen omistaja saa firman omalle nimelleen sekä alkuun 40 % osakkeista. Yritys toimii Katriumin yhteistyökumppanina saaden myös osan asiakkaistaan tätä kautta. Huolimatta siitä, että Katrium on toiminut yritystoiminnan käynnistämisen rahoittajana, kyseessä ei kuitenkaan virallisesti ole Katriumin tytäryhtiö, vaan yritykset toimivat yhteistyökumppaneina.

Koska Katriumin markkinoihin kuuluvat Suomen lisäksi tällä hetkellä Baltia ja Venäjä, on pääasiallinen kielivaatimus henkilökunnalta sujuva englannin kielen taito. Muita kielivaatimuksia ei ole, mutta Kaukiainen kertoo henkilöstön palkkaamisen noudattavan strategiaa, jonka mukaan toiminnan muut pääkielet – suomi, viro ja venäjä – ovat hyvin edustettuina.

Yritys on hiljattain vaihtanut toimitilansa kasvaneen työntekijämäärän vaatuksesta entisiä reilusti suurempiin. Toimipiste on kuitenkin pysynyt Tallinnan keskustan tuntumassa, jonne myös ulkomaalaisten asiakkaiden on helppo löytää.

Helsingin kauppakorkeakoulun CEMAT-yksikön raportissa on mainittu ongelmia, joita suomalaistoimijat ovat Virossa toimiessaan kohdanneet. Raportissa haastatellut suomalaiset mainitsevat mm. erilaiset odotukset ja paikallisen vastuumentaliteetin olleen ongelmallisia.⁴⁹² Kaukiainen kertoo törmänneensä samankaltaisiin ongelmiin. Pääongelma tuntuu olevan se, että virolaiset eivät aina ymmärrä, mitä heiltä odotetaan. Tähän liittyy usein myös vastuun laistaminen. Kaukiainen mainitsee useita esimerkkejä tapauksista, joissa työ on jätetty kesken määräämättömäksi ajaksi tai hoitamatta kokonaan. Hän myöntää tiedostavansa, että kyse on kulttuurierosta, mutta vaikutukset omaan liiketoimintaan saattavat muodostua ylipääsemättömiksi.

Kaukiainen kertoo ongelmia olleen paljon myös kieliasioihin liittyen. Viro on itsenäistynyt uudelleen alle kaksikymmentä vuotta sitten, ja ylpeys omaa kieltä ja kulttuuria kohtaan on suuri – ajoittain Kaukiaisien mukaan jopa yliampuva. Kaukiainen kertoo venäjän kielen kokeneen erityisen suurta vastustusta. Sosialistinen historia selittää tätä omalta osaltaan, mutta toisaalta Virossa elää suuri vähemmistö venäjänkielisiä ihmisiä, joita ei historian varjolla voi syrjäyttää.

Katriumin päämarkkina-alue on Suomi, ja asiakkaista n. 90 % onkin suomalaisyrityksiä. Loput 10 % on kansainvälisiä yrityksiä, joilla on kotipaikka Virossa. Kaukiainen kertoo kieliongelmien olevan osasy siihen, että liiketoimintaa paikallisten yritysten kanssa on vähän. Myös yhteistyökumppanit, kuten paikalliset notaarit, on valittu pitkälti kielitaidon perusteella. Kaukiainen kertoo Virossa esiintyvän paljon

⁴⁹² CEMAT 2005: 91, 99

rasismia ja ääripatriotismia, joka todennäköisimmin johtuu lyhyestä itenäisyyden ajasta ja sen tapahtumista. Nopea talouskasvu ja kehittyminen vapaaksi markkinataloudeksi on monelle virolaiselle suuri ylpeydenaihe, joka kuitenkin saattaa nostaa kansallistunnetta ajoittain liikaakin.

Huolimatta siitä, että Kaukiainen itse on asunut jo useita vuosia Virossa, hän on kuitenkin viettänyt suurimman osan elämänsä Suomessa, ja kertoo maiden välisten erojen olevan tietyillä osa-alueilla erittäin suuria. Kaukiainen kertoo törmänneensä erityisesti kulttuurieroihin työnsä puolesta, ja pystyy ymmärtämään, miksi monilla suomalaisilla on tietynlaisia ennakkoluuloja virolaisia kohtaan.

Heliste, Kosonen ja Mattila mainitsevat vuonna 2007 julkaistussa raportissaan, että etenkin suomalaiset palvelu- ja vähittäiskauppa-alojen toimijat Virossa peräänkuuluttavat palveluosaamista⁴⁹³. Myös CEMAT-yksikön raportissa tuodaan esille puutteelliset asiakaspalvelutaidot⁴⁹⁴. Kaukiainenkin ottaa asian esille. Hänen mukaansa eteen tulee usein tilanteita, jolloin asiakaspalvelija suhtautuu asiakkaan tarpeisiin välinpitämättömästi, jopa kylmäkiskoisesti.

Monien asioiden Kaukiainen myöntää olevan Virossa kuitenkin paremmin kuin Suomessa. Langattoman internetin käyttö on etenkin Tallinnan alueella yleistä, ja hotelleilla, kahviloilla ja ravintoloilla on usein tarjota langaton internetyhteys asiakkaiden käyttöön. Suomessa tapa ei ole vielä yleistynyt. Langattoman internetyhteyden vapaa käyttö helpottaa liikeasioiden hoitamista, sillä se mahdollistaa esimerkiksi sähköpostiyhteydenpidon muuallakin kuin toimistossa.

Hotelli- ja ravintolatilat saavat Kaukiaiselta kiitosta myös muiden ominaisuuksiensa vuoksi. Tallinnassa on viime vuosina panostettu merkittävästi uudisrakentamiseen, ja vuoden 2007 lopulla avattiin kaksi tasokasta hotellia; Swissôtel Tallinn ja Nordic Hotel Forum. Molemmat hotellit ovat panostaneet erityisesti liikematkustajien palvelemiseen, ja hotelleista löytyykin paljon mm. kokoustiloja.

SWOT-analyysissa käydään läpi yrityksen kannalta merkittävimmät vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Analyysissa otetaan huomioon kaikki kyseisen yrityksen toimintaan vaikuttavat sisäiset ja ulkoiset tekijät.

Yhdeksi Katriumin suurimmista vahvuuksista Kaukiainen mainitsee kielitaidon. Yrityksen henkilökunta on tarkoituksella valittu siten, että näiden kielitaito kattaa kaikki yrityksen liiketoiminnassa käytetyt pääkielet. Yhteinen kieli kaikille on englanti, jota työntekijät pääasiassa käyttävät keskenään kommunikoidessaan. Koska yrityksen työntekijät

⁴⁹³ Heliste ym. 2007: 103

⁴⁹⁴ CEMAT 2005: 95

puhuvat eri kieliä äidinkielenään, voidaan asiakkaalle taata vaaditun kielen täydellinen taito.

Vahvuudeksi Kaukiainen mainitsee ehdottomasti myös yrityksen sijainnin. Yrityksen markkina-alue käsittää Baltian, Suomen ja Venäjän, ja Tallinnan voidaan katsoa täten sijaitsevan markkina-alueen keskipisteessä. Suurin osa asiakkaista on suomalaisia, ja useat suomalaiset mieltävät Tallinnan läheisen sijaintinsa vuoksi jo lähes osaksi kotimaata. Näin ollen ongelmia eivät aiheuta myöskään sellaiset toimeksiannot, jotka vaativat asiakkaan henkilökohtaista käyntiä paikan päällä.

Yrityksen koon Kaukiainen mieltää sekä vahvuudeksi että heikkoudeksi. Pieni yritys on joustava ja sopeutuu uusiin tilanteisiin nopeasti eivätkä muutokset ole niin työläitä toteuttaa kuin suuremman kokoluokan yrityksessä. Pieni koko voi kuitenkin olla tietyissä tilanteissa myös haitaksi: Kaukiainen mainitsee yrityksellä olleen ongelmia saada haluamiaan suuria asiakkaita pienuutensa vuoksi. Luonnollisesti tähän vaikuttaa usein myös yrityksen ikä – vasta hieman yli vuoden toiminnassa olleelle yritykselle ei välttämättä haluta antaa suuren kokoluokan projekteja. Näihin haasteisiin kuitenkin auttaa aika, ja yrityksen kokemuksen ja henkilöstön määrän kasvaessa myös toimeksiantojen määrä ja laatu lisääntyvät luonnostaan.

Tulevaisuutta ajatellen Kaukiainen kokee suurimpana yritystoimintaan liittyvänä uhkatekijänä sen, että Katriumin toiminta on erittäin henkilösidonnaista. Ainoana omistajana hän on itse vastuussa yrityksen tulevaisuudesta. Kaukiainen kertoo olevansa tietoinen, että jos hän itse ei jostain syystä kykene toimintaa jatkamaan, tietää se todennäköisesti koko yrityksen loppua. Luonnollisesti myös monet yritystoiminnan ulkopuoliset tekijät voidaan nähdä uhkana toiminnan jatkumiselle – tällä hetkellä niistä suurimpana maailmantalouden epävakaus.

Tulevaisuuden tarjoamia mahdollisuuksia on Kaukiaisella mukaan lähes rajattomasti – kaikki riippuu siitä, miten toiminta lähtee kehittymään yrityksen saadessa hieman ikää lisää. Euroopan unioni tarjoaa hyvät mahdollisuudet markkinoiden laajentamiseen, sillä unionin rajojen sisällä toiminta ei vaadi suuria muutosjärjestelyjä. Tulevaisuudessa Kaukiainen toivookin toiminnan laajenevan Eurooppaan, kuten Saksaan ja Englantiin. Tämän lisäksi hän pitää toista toimistoa Baltiassa mahdollisena. Kaukiaisella mukaan Baltiasta lähteminen ei ole yritykselle vaihtoehto, sillä markkina-alueeseen tulee jatkossakin kuulumaan vahvasti myös Baltia ja Venäjä. Tällöin vähintään yhden toimiston on sijaittava Baltian alueella.

Suunnitelmissa on myös laajentaa yrityksen kokoa sekä toimipaikkojen että henkilöstön määrässä, ja molempiin onkin otolliset mahdollisuudet – suureksi osaksi Viron verotuslainsäädännön ansiosta. Kaukiaisella mukaan kasvu on välttämätöntä, jos haluaa kilpailla suuremmista toimeksiannoista. Hän kertoo kuitenkin haluavansa pitää kasvun maltillisena.

9 Yhteenveto ja johtopäätökset

Virossa on tapahtunut runsaasti muutoksia viimeisten alle kahdenkymmenen vuoden aikana. 1990-luvun alussa maan suhteet ulkomaihin muuttuivat ratkaisevasti uuden itsenäisyyden myötä, ja vuonna 2004 toteutunut EU-jäsenyys kytki maan entistä tiiviimmin osaksi Eurooppaa.

Muutokset ovat olleet selkeimpiä Viron taloudessa. Maan talouskasvu on ollut äärimmäisen nopeaa, ja Viro on kyennyt muuntautumaan sosialistisesta neuvostotasavallasta vapaaksi markkinataloudeksi huomattavasti muita samassa tilanteessa olevia valtioita tehokkaammin. Lähes kaikki aiemmin valtion omistuksessa olleet yritykset on yksityistetty, ja mm. verotusta on muutettu yrittäjyyttä suosivampaan suuntaan. Kehitys ei kuitenkaan ole ollut pelkästään positiivista, sillä talouskasvun myötä varallisuuserot ovat kasvaneet ja eriarvoisuus on suurempaa kuin koskaan ennen.

Viron talouden ominaispiirteisiin kuuluu nopeasti kasvavan bruttokansantuotteen lisäksi pieni valtion velka. Työttömyys on ollut maassa laskusuuntaista koko 2000-luvun ajan ja ansiotaso on kasvanut erittäin nopeasti. Täysin ongelmaton Viron talouden tilanne ei kuitenkaan ole; koko uuden itsenäisyyden ajan maan taloutta on varjostanut korkea inflaatio sekä alijäämäinen vaihtotase. Korkean inflaation vuoksi virolaisten ostovoima ei kasva niin nopeasti kun ansiotason kehityksestä voisi päätellä. Korkea inflaatioaste on ollut syynä myös siihen, että Viron tavoittelema EMU-jäsenyys on toistaiseksi jäänyt toteutumatta.

Etenkin 2000-luvulla kehitystä on tapahtunut talouden lisäksi myös lainsäädännön ja verotuksen osalta. Euroopan unioni on vaatinut muutoksia esimerkiksi yritysten väliseen kilpailuun ja ympäristöasioihin liittyvissä kysymyksissä. Vuosituhannen alussa käyttöön otettu verotusjärjestelmä on yritystoimintaa suosivien ominaisuuksiensa vuoksi houkuttellut maahan runsaasti ulkomaisia sijoituksia. Viron talous nojautuukin voimakkaasti ulkomaiseen pääomaan, ja ulkomaisilla sijoituksilla on pyritty rahoittamaan esimerkiksi maan vaihtotaseen vajetta.

Virossa tapahtuneet muutokset ovat heijastuneet myös maan liiketoimintakulttuuriin. Sosialismin perintö näkyy edelleen, mutta kulttuuri on suurilta osin myös länsimaalaistunut. Toisaalta myös ulkomailla – esimerkiksi Suomessa – on alettu ymmärtää paikallista kulttuuria entistä paremmin. Suomalaiset toimijat ovatkin alkaneet pyrkiä sopeutumaan paikallisiin toimintamalleihin sen sijaan että yrittäisivät muuttaa niitä.

Voimakkaan talouskasvun ja nopeasti parantuneen elintason aika on kestänyt Virossa jo lähes kaksi vuosikymmentä. Talouden loputon kehitys ei kuitenkaan ole mahdollista, ja Virossa käänteeseen uskotaan tapahtuvan lähivuosien aikana. Jo nyt on nähtävissä merkkejä siitä, että tilanne saattaa maassa olla pian hyvin erilainen. Talouskasvun hidastumisen on arvioitu ajavan etenkin maan rahoitussektorin suuriin vaikeuksiin.

Myös työttömyys on kääntynyt kasvuun ensimmäistä kertaa tällä vuosituhanella. Vaikka työttömyysaste on edelleen pieni, on kehityksen suunnan muutos nähty enteenä vakavista työllisyysongelmista. Maan työllisyysongelmia lisää myös EU-jäsenyyden mukanaan tuoma vapaa liikkuvuus, jonka myötä yhä useampi virolainen lähtee ulkomaille työn perässä.

Lisäksi Eurooppaa varjostaa taantumun uhka, joka toteutuessaan saattaa vähentää radikaalisti Viroon suuntautuvia ulkomaisia sijoituksia. Tämä olisi Viron valtiontaloudelle vakava isku, sillä maa on erittäin riippuvainen ulkomaisesta pääomasta.

Tulevaisuuden tapahtumat Virossa ovat tällä hetkellä vain arvailtavissa. Maan kehitystä uhkaa moni tekijä, eikä kukaan pysty varmasti sanomaan, millaisessa tilanteessa maa on kymmenen vuoden päästä. Ilmiömäisen talouskasvun aika lienee kuitenkin väijäämättä ohi. Tulevaisuudessa Viro tavoittelee pääsyä entistä tiiviimmäksi osaksi Eurooppaa, ja ensi vuosikymmenellä pyritään toteuttamaan ainakin maan EMU-jäsenyys. Mahdollinen taantuma ja sen voimakkuus kuitenkin näyttänevät parhaiten, miten Viron talous jatkossa kehittyy.

10 Lähteet

- AL = Aamulehti 11.11.2008. Viron työttömyys kasvoi kuukaudessa yli kymmeneksen, A 13.
- Angelov, Georgi 2008. Zero Tax on Reinvested Profit – the Example of Estonia. [online] [viitattu 16.9.2008].
www.irefeurope.org/col_docs/doc_87_fr.pdf
- Antila, Juha & Ylöstalo, Pekka 2003. Working life barometer in the Baltic Countries 2002. Tiivistelmä keskeisistä tuloksista. [online] [viitattu 3.11.2008].
http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/01_tutkimukset/tiivistelmat/tpt247tiivistelma.jsp
- Baer, Katarina 23.9.2008. Swedbankin kohtalo arvuuttaa Ruotsissa. [online] [viitattu 5.11.2008].
<http://www.hs.fi/talous/artikkeli/Swedbankin+kohtalo+arvuuttaa+Ruotsissa/1135239644150>
- CEMAT 2005. Suomalaisen yritysten kansainvälistyminen Baltiassa 1987-2004 ja investointikokemukset Virossa. [online] [viitattu 12.10.2008].
http://www.hse.fi/NR/rdonlyres/E1360533-2F86-48BB-8A8F-1BEB18DADD2F/0/Suomalaiset_Baltiassa.pdf
- Eesti Instituut Publications 2002. Privatisation in Estonia. [online] [viitattu 3.11.2008].
http://www.einst.ee/factsheets/factsheets_uus_kuju/privatisation_in_estonia.htm
- Euroopan yhteisöjen komissio 2006. Komission kertomus – lähentymiskehityksen arviointi joulukuussa 2006. [online] [viitattu 11.11.2008].
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0762:FIN:FI:PDF>
- Haarhaus, Henning M. 2008. How to set up a Company. [online] [viitattu 25.9.2008].
<http://www.kanzlei-haarhaus.de/english/How-to-set-up-a-company.htm>
- Handelsbanken 9.6.2008. Baltian mahalasku ylikuumenemisesta. [online] [viitattu 12.11.2008].
[http://www.handelsbanken.fi/shb/inet/icentfi.nsf/vlookuppics/10_sijoittaminen_markkinakatsaus_2008_24/\\$file/2008_24.pdf](http://www.handelsbanken.fi/shb/inet/icentfi.nsf/vlookuppics/10_sijoittaminen_markkinakatsaus_2008_24/$file/2008_24.pdf)
- Havia, Jari P. & Kreem, Enn (toim.) 2008. Viro 90: Viro-vuosikirjan juhlaulkaisu 2008 Tallinna: Tallinna-kustannus Oy.
- Heliste, Piia, Kosonen, Riitta & Mattila, Marja 2007. Suomalaisyritykset Baltiassa tänään ja huomenna: liiketoimintanormien ja –käytäntöjen kehityksestä. [online] [viitattu 7.11.2008].

<http://www.hse.fi/NR/rdonlyres/D5226673-70B8-4725-BB52-11381FB8F0B7/0/B81HelisteKosonenMattilaeversio051007.pdf>

Hietanen, Leena 20.7.2006. Lidl luopuu Virosta. [online] [viitattu 30.10.2008].
<http://www.taloussanomat.fi/arkisto/2006/07/20/lidl-luopuu-virosta/200613780/12>

Juvakka, Kai 3.11.2000. Minimipalkka nousee Virossa. [online] [viitattu 10.11.2008].
<http://www.taloussanomat.fi/arkisto/2000/11/03/minimipalkka-nousee-virossa/200022558/12>

Juvakka, Kai 12.10.2008. Viron kasvava työttömyys ajaa työnhakijoita Suomeen. [online] [viitattu 11.11.2008].
<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Viron+kasvava+ty%C3%B6tt%C3%B6myys+ajaa+ty%C3%B6nhakijoita+Suomeen/1135240188616>

Kaukiainen, Katri. Katrium OÜ, toimitusjohtaja. Haastattelu 6.10.2008.

Kauppapolitiikka 19.7.2005. Viron talouskasvu edelleen EU:n kärkitasoa. [online] [viitattu 5.10.2008].
<http://www.kauppapolitiikka.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=38996>

Kiander, Jaakko 2008. Virosta Euroopan unionin jäsen. [online] [viitattu 23.10.2008].
<http://www.hel2.fi/tietokeskus/suunnat/ss204/Artikkeli.html>

Kosonen, Riitta & Tani, Alpo 2006. Kohti laajentuvia kotimarkkinoita vai rajallisia kasvukeskuksia? Suuret kaupunkiseudut ja suomalaisyritysten kansainvälistyminen Baltiassa. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu.

Kosonen, Riitta 2007. Baltiaan suuntautuvat investoinnit kasautuvat Viroon. [online] [viitattu 20.10.2008].
http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-07-12_005.html?s=0

Kunnas, Kaja 16.11.2007. Viron kruunujen vaihtuminen euroiksi siirtynyt epämääräiseen tulevaisuuteen. [online] [viitattu 7.11.2008].
<http://www.hs.fi/talous/artikkeli/Viron+kruunujen+vaihtuminen+euroiksi+siirtynyt+ep%C3%A4m%C3%A4%C3%A4%C3%A4r%C3%A4iseen+tulevaisuuteen/1135231886976>

Lainela, Seija 2000. Lamasta kasvuun – Baltia vuosituhaten vaihteessa. [online] [viitattu 12.10.2008].
<http://www.bof.fi/NR/rdonlyres/10A198A8-7E6C-41F1-9AA6-A6C3290737CB/0/bon0600.pdf>

Lotila, Sami 20.4.2004. Virosta ei ryntäystä Suomen työmarkkinoille. [online] [viitattu 11.11.2008].

http://www.erto.fi/viestinta/erto-lehti/verkkolehti2/?ARTICLE_NUM=11616

Muraja, Tuomas 8.11.2007. Schengen-alue laajenee joulukuussa – Suomi huolissaan Viron rajavalvonnasta. [online] [viitattu 6.11.2008].

<http://www.turunsanomat.fi/kotimaa/?ts=1,3:1002:0:0,4:2:0:1:2007-11-08,104:2:497202,1:0:0:0:0:>

Nellis, John 1996. Finding Real Owners – Lessons from Estonia's Privatization Program. [online] [viitattu 4.11.2008].

<http://rru.worldbank.org/documents/publicpolicyjournal/066nellis.pdf>

Nyberg, Pertti 2001. Viron vuosikymmen: kirja uudesta Virosta vuosina 1991-2001. [online] [viitattu 10.11.2008].

www.mtv3.fi/viro/VIRO-KIRJA.doc

Oljelund, Johannes & Garmer, Henrik 2006. Sveriges ekonomiska förbindelser med Estland. [online] [viitattu 4.11.2008].

<http://www.swedishtrade.se/landrapporter/?objectID=4220>

Passport to trade 2008. [online] [viitattu 3.10.2008]. www.businessculture.org

Pedak, Kalle 2005. Liiketoiminnan harjoittaminen Virossa (lainsäädäntökatsaus). [online] [viitattu 25.9.2008].

[http://www3.yrittajat.fi/sy/home.nsf/pages/C2256DB30028DDCF00256A95004C9EF7/\\$file/liiketoimharj_viro.pdf](http://www3.yrittajat.fi/sy/home.nsf/pages/C2256DB30028DDCF00256A95004C9EF7/$file/liiketoimharj_viro.pdf)

Pedak, Kalle 2008. Tärkeimmät lakiuudistukset vuosina 2008-2010. [online] [viitattu 6.10.2008].

http://www.hedman-attorneys.com/pdf/Viron_lainsaadanto_2008-2010.pdf

Pirilä, Hannu 2005. Baltian ja Puolan taloudet vuonna 2004 – EU-jäsenyyden ja nopean talouskasvun vuosi. [online] [viitattu 23.10.2008].

http://www.tse.fi/FI/yksikot/erillislaitokset/pei/Documents/Julkaisut/Pirila_32005.pdf

Põdra, Kadri (toim.) 2008. Eesti Pank Annual Report 2007. [online] [viitattu 22.9.2008].

www.eestipank.info/pub/en/dokumendid/publikatsioonid/seeriad/aastaaruanne/_2007/fullrep.pdf?objId=1119811

Pyörälä, Jussi Ilmari 2006. Makrotekijöiden vaikutus operointimuodon valinnassa Baltian markkinoille. Erityistarkastelussa vähittäiskaupan toimiala. Pro gradu-tutkielma. Vaasan yliopisto, Markkinoinnin laitos. [online] [viitattu 3.11.2008].

www.tritonia.fi/fi/kokoelmat/gradu_nayta_pdf.php?id=1909

Raidla & Partners (toim.) 2005. Legal Framework for Doing Business in Estonia. Tallinna: Raidla & Partners.

Rausmaa, Heikki 2008. Viron historia. [online] [viitattu 17.9.2008].

www.tuglas.fi/oppimateriaali/text/historia2.htm

SAK 2007. Talouden kuva – syksy 2007. [online] [viitattu 29.10.2008].

www.sak.fi/suomi/ServiceServlet?type=attachment&source=SAKAttachments&id=538

Seppälä, Jarmo 21.10.2008. Työttömyys väheni vielä syyskuussa. [online] [viitattu 11.11.2008].

<http://www.tekniikkatalous.fi/tyo/article149193.ece?s=l&wtm=-21102008>

Spiridovitsh Seija 2008. Maaraportti – Viro. [online] [viitattu 20.10.2008].

<http://www.finpro.fi/NR/rdonlyres/48CF8919-44E4-47F1-8C7C-5C0490EC9B5E/10481/DRFEstoniacountryreport080703sspfl.pdf>

Stauffer, Sirkka 1997. Viron liiketoimintaopas. Helsinki: Edita.

Taylor, Neil 2007. Estonia: The Bradt Travel Guide. Viides painos. Guilford: The Globe Pequot Press Inc.

Vaarnas, Markku 1996. Liikemiehen Baltia. Helsinki: Yliopistopaino.

Vidlund, Mika 2005. Uudet EU-maat ja rahastoeläkejärjestelmien maihinnousu. [online] [viitattu 12.11.2008].

<http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=42845&Item=22229>

Viron suurlähetystö 2008. [online] [viitattu 17.10.2008]. www.estemb.fi

Williams, Roger (toim.) 2005. Baltic States: Estonia, Latvia, Lithuania. Kolmas painos. Singapore: APA.